

**Rapporteringsdocument aangaande de aanbevelingen
Parlementaire Onderzoekscommissie PFOS/PFAS**

Opvolging Beleidsdomein OMG

Opvolging Beleidsdomein WVG (AZG)

Inhoud

Afkortingenlijst	4
1. Historiek	6
2. Aanpak	6
3. Samenvatting globale voortgang aanbevelingen	7
4. Prioriteiten	7
5. Aanbevelingen	10
5.1 Beleidsontwikkeling.....	10
Aanbeveling 7 – Europese uitfasering niet-essentiële PFAS	10
Aanbeveling 8, 9 en 10 – PFAS-actieplan	11
Aanbeveling 11 – Europese Chemicaliënstrategie	13
Aanbeveling 12 - REACH	14
Aanbeveling 21 - Stoffenbalans.....	15
Aanbeveling 23 – 24 - Transparantie multinationals.....	17
Aanbeveling 64 – Bodemonderzoek: niet-genormeerde parameters	18
Aanbeveling 65 - Bodemsaneringsdeskundigen	20
5.2 Beleidsuitvoering.....	21
Aanbeveling 4 – 5 – 52 – Niet constructieve opstelling bedrijven	21
Aanbeveling 6 – PFAS-belasting Zwijndrecht	22
Aanbeveling 18 – Lozings- en emissienormen	24
Aanbeveling 19 – 20 – Periodieke evaluatie omgevingsvergunning.....	26
Aanbeveling 26 – 27 Overheidssteun.....	28
Aanbeveling 28 – 51 – Zelfcontrole bedrijven.....	29
Aanbeveling 61 – Sanering historische bodemverontreiniging	32
Aanbeveling 62 – Kadastrale werkzone	33
Aanbeveling 63 – Toetsingswaarden en -normen (VLAREBO)	34
Aanbeveling 67 - Bodemattest	36
Aanbeveling 68 – Autonome staalname OVAM.....	38
5.3 Beleidsevaluatie	38
Aanbeveling 16 – 17 - MER.....	38
5.4 Onderzoek	40
Aanbeveling 15 – Milieugebruiksruimte en gezondheidsgebruiksruimte	40
Aanbeveling 25 – Blijvende bedrijfs- en productaansprakelijkheid	42
Aanbeveling 44 – Milieuzorgplicht bedrijven.....	43
Aanbeveling 45 – Risicosignalering	43
5.5 Operationeel.....	44

Aanbeveling 13 – Uniforme stofbenaming Vlaamse overheid.....	44
Aanbeveling 14 – Adviesverlening Vlaamse overheid.....	46
Aanbeveling 22 – 46 – Kruispuntbank Omgeving.....	48
Aanbeveling 29 – 47 – Draaiboek milieu-incidenten	51
Aanbeveling 30 – Databank bodemanalyses.....	52
Aanbeveling 36 – 49 – 50 – 53 – Samenwerking handhavingsdiensten	52
Aanbeveling 39 – 40 – 41 – Beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking	54
Aanbeveling 42 - 43 – Zeer Zorgwekkende stoffen.....	56
Aanbeveling 48 – Openbaarheid van milieu-informatie	57
Aanbeveling 57 – Uitvoeren bloedonderzoeken.....	58
Aanbeveling 66 – Bodembeheerorganisaties.....	60
5. 6 Personeel	61
Aanbeveling 33 – 34 – Personeelsbeleid.....	61
5.7 3M	63
Aanbeveling 1 – 2 – 3 – 3M	63
6. Aanbevelingen economisch beleid.....	64
7. Aanbevelingen algemene overheidswerking	65
8. Aanbevelingen mbt bevoegdheden federale overheid.....	66

Afkortingenlijst

AZG	Agentschap Zorg en Gezondheid
BBT	Best Beschikbare Techniek
BCR	Belgisch Comité REACH
BREF	BAT Reference documents
CCIM-netwerk	Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid
CCVO	Coördinatie- en Crisiscentrum van de Vlaamse overheid
CSV	Centrum voor slibverwerking
DABM	Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid
dOMG	departement Omgeving
DOV	Databank Ondergrond Vlaanderen
eBSD	erkend Bodem SaneringsDeskundige
ECHA	Europees Agentschap voor Chemische Stoffen
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme
e-PRTR	European Pollutant Release and Transfer Register
ERA	Environmental Risk Assessment
GAW's	Gezondheidskundige Advies Waarden
GIR	Grondeninformatieregister
GPBV-installaties	Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging
GRC	GrondReinigingcentrum
HBM	Humane BioMonitoring
IIOA	Ingedeelde Inrichting Of Activiteit
IMJV	Integraal Milieoverslag
INTEGO	Geïntegreerd Computernetwerk (Academisch Centrum voor Huisartsengeneeskunde)
MER	MilieuEffectRapport
m.e.r.	Milieueffectrapportage
MMK	Medisch Milieukundigen
MMS	Milieu Management Systeem
NEHAP-3	Nationaal ActiePlan Leefmilieu-Gezondheid
NAPED	Nationaal Actieplan voor Hormoonverstoorders

BBO	Beschrijvende Bodemonderzoek (BBO)
OBO	Oriënterend Bodemonderzoek
OVAM	Openbare Afval Maatschappij
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
PFOS	Perfluorooctaansulfonzuur
PLOEG	Planning, Opvolging en Evaluatie
POC	Parlementaire OnderzoeksCommissie
PSI-richtlijn	Open Data Richtlijn
REACH	Registration, Evaluation, Authorisation, and Restriction of Chemicals
RIE	Richtlijn Industriële Emissies
SBI	Standaard BedrijfsIndeling
TOP	Tussentijdse Opslagplaats voor grond
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAIO	Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAREBO	Vlaams Reglement betreffende de bodemsanering
VLAREM	Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning
VLM	Vlaamse LandMaatschappij
VMM	Vlaamse MilieuMaatschappij
WHO-RHN OrganisatieZZS	'Regions for Health network' van de Wereld Gezondheids Zeer Zorgwekkende Stoffen

1. Historiek

Op 30 maart 2022 presenteerde de parlementaire onderzoekscommissie PFAS/PFOS (hierna 'de Onderzoekscommissie') haar definitief rapport, met daarin 69 aanbevelingen die ervoor moeten zorgen dat de overheid een adequate aanpak ontwikkelt voor de omgang met gevaarlijke chemische stoffen. Een aanpak die moet voorkomen dat nieuwe verontreiniging ontstaat en waarborgt dat de bestaande verontreiniging adequaat wordt opgenomen. Naast een aantal specifieke aanbevelingen hadden enkele andere aanbevelingen betrekking op het breder (milieu)beleid van de Vlaamse Overheid, inzonderheid inzake actieve openbaarheid van bestuur.

Daarnaast deed de Onderzoekscommissie ook een aantal aanbevelingen die betrekking hebben op het economisch beleid, de algemene overheidswerking en die betrekking hebben op de bevoegdheden van de federale overheid. Voor deze aanbevelingen worden geen uitgebreide fiches uitgewerkt. Wel wordt kort toegelicht hoe ze opgenomen worden.

2. Aanpak

In de vorm van dit rapporteringsdocument, dat uit verschillende fiches bestaat, zal per thema en per aanbeveling de voortgang van de aanbevelingen gerapporteerd worden. De fiches in het rapporteringsdocument bevatten een meer uitgebreide uiteenzetting over de inhoud van de verschillende aanbevelingen, hoe deze aangepakt worden, eventuele knelpunten, en een stand van zaken.

De specifieke aanbevelingen voor de beleidsvelden Omgeving en Gezondheid worden uitgewerkt in fiches en gegroepeerd rond 7 thema's:

1. Beleidsontwikkeling
2. Beleidsuitvoering
3. Beleidsevaluatie
4. Operationeel
5. Onderzoek naar effecten op milieu en gezondheid
6. Personeel
7. 3M

Het rapport van de Onderzoekscommissie betekende een belangrijke mijlpaal om tot een geïntegreerd beleid van de Vlaamse overheid te komen voor het geheel van Zeer Zorgwekkende Stoffen. Op korte termijn zal er via het PFAS-actieplan en de hub Zeer Zorgwekkende Stoffen (zie verder onder de respectievelijke aanbevelingen) geïntegreerd gerapporteerd worden over de voortgang van haar beleid rond Zeer Zorgwekkende Stoffen met steeds ook verwijzingen naar de

aanbevelingen van de Onderzoekscommissie. Voorliggend rapporteringsdocument geeft een stand van zaken van de aanbevelingen weer tot eind september 2022 en zal in afwachting van de geïntegreerde rapportering om de 6 maanden opnieuw opgemaakt worden en gecommuniceerd aan de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Daarna zal deze rapportering geïntegreerd worden in de werking en rapportering van de hub Zeer Zorgwekkende Stoffen.

3. Samenvatting globale voortgang aanbevelingen

Er kan geconcludeerd worden dat de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering verschilt van aanbeveling tot aanbeveling. Sommige aanbevelingen vragen een nieuwe aanpak en meer tijd om ze uit te rollen. Andere aanbevelingen zijn reeds in uitvoering, waarbij niet is gewacht op het rapport van de Onderzoekscommissie om zaken aan te pakken die erin worden aangekaart. Nog andere aanbevelingen waren al in ontwikkeling van voor de PFAS-crisis en verdienen intensifiëring.

Een reeks aanbevelingen zijn specifiek gericht op 3M, zoals de Onderzoekscommissie het ook zelf stelt in haar rapport :*“De algemene aanbevelingen in dit verslag zijn ook – en dikwijls zelfs in het bijzonder – specifiek van toepassing op 3M”*.

Een groot aantal aanbevelingen kunnen worden opgenomen of werden reeds opgenomen in lopende bredere beleids- en transitietrajecten zoals de evaluatie van de omgevingsvergunningen, de modernisering van de MER, de uitwerking van verbetervoorstellen voor samenwerking tussen inspectiediensten, de procedures rond Hotspotwerking, inzet op *population health management* en gezondheidssurveillance en de uitwerking van humane risico-analyse guidelines voor Zeer Zorgwekkende Stoffen.

De cluster aanbevelingen rond de beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking zijn bijzonder omvattend en vergen tijd om volledig uit te werken. Deze aanbevelingen worden door de opdrachthouder en de administratie samen opgenomen.

Met deze rapportering worden de aanbevelingen voor de beleidsvelden omgeving én gezondheid opgenomen.

4. Prioriteiten

De parlementaire onderzoekscommissie concludeerde dat er meer aandacht moet gaan naar de actieve openbaarmaking van milieu-informatie, betere samenwerking tussen de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid en een betere handhaving van het ‘de vervuiler betaalt’ principe. Het is immers onaanvaardbaar dat chemische verontreiniging niet wordt aangepakt omdat informatie niet is vrijgegeven, er niet wordt gecommuniceerd tussen overheidsinstelling of de vervuiler zijn verantwoordelijkheid niet neemt.

Die drie prioriteiten indachtig legt de Vlaamse Overheid – in overleg met diverse milieuorganisaties zoals de Bond Beter Leefmilieu – enkele prioritaire acties vast. Die prioritaire acties volgen uit de aanbevelingen uit het eindrapport van de parlementaire onderzoekscommissie PFAS.

Hieronder een overzicht van de prioritaire acties inzake de actieve openbaarheid van milieu-informatie:

- De Vlaamse Minister van Omgeving zet verschillende trajecten op poten die moeten leiden tot een **uitgebreide omgevingsdatabank** (zie aanbevelingen 22 – 46) . Het betreft:
 - De opmaak van een vergunningenregister;
 - De uitbreiding van de Databank Ondergrond Vlaanderen met bodemonderzoeken, grondverzet en bodemsaneringsprojecten;
 - De koppeling van de sanctioneringsdata aan het in ontwikkeling zijnde Vlaams Handhavingsplatform (sanctioneringsdatabank);
 - De opmaak van een Screeningstool en kennisplatform MER (zie aanbevelingen 16 – 17);
 - Standaardiseringstraject (Open Standaarden voor Linkende Organisaties) om data uit verschillende registers aan elkaar te koppelen (zie aanbeveling 13).

Uiterlijk tegen 1 september 2023 zal een eerste versie van een uitgebreide Omgevingsdatabank gepubliceerd worden, met een gesystematiseerde openbaarmaking van milieueffectenrapporten, bodemonderzoeken, bodemsaneringsprojecten, omgevingsvergunningen en – voor zoverre juridisch mogelijk - samenvattingen van inspectieverslagen;

- De Vlaamse Minister van Omgeving bereidt de nodige beslissingen voor om tegen 1 januari 2024 een **Hub Zeer Zorgwekkende Stoffen** op te richten waarin studies worden uitgevoerd, kennis wordt gecentraliseerd en kennis wordt gedeeld tussen overheden, ondernemingen, burger- en milieubewegingen over de impact en sanering van Zeer Zorgwekkende Stoffen, zoals PFAS;

Hieronder een overzicht van de prioritaire acties inzake de samenwerking tussen de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse Overheid:

- De Vlaamse Minister van Omgeving maakt tegen eind 2022 werk van zowel een **PFAS-actieplan** als een **visienota Zeer Zorgwekkende Stoffen** op om de verspreiding van Zeer Zorgwekkende Stoffen via lucht, water en bodem te voorkomen en waar nodig te saneren. Deze documenten worden waar nodig afgestemd met departementen en agentschappen van andere beleidsdomeinen, zoals bijvoorbeeld het Beleidsdomein welzijn, volksgezondheid en gezin;
- Binnen de beleidsdomeinen Omgeving en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin wordt een **Hub Zeer Zorgwekkende Stoffen** ('hub ZZS') opgericht met een geformaliseerde netwerkstructuur tussen verschillende entiteiten en met betrokkenheid vanuit andere beleidsdomeinen. De Hub ZZS omvat een netwerkstructuur die:
 - Een **overkoepelende visie** ontwikkelt
 - **Informatie laat doorstromen** naar al de relevante actoren
 - **Onderzoek, monitoring en data** coördineert
 - Nieuwe **kennis vertaalt** naar beleid
 - Gepast, preventief en snel reageert op (onverwachte) **uitdagingen/inzichten**
 - Potentiële **probleemsituaties** herkent
 - **Afgestemde acties** plant
 - **Taken en verantwoordelijkheden** afbakent
 - **(inter)nationale informatie-uitwisseling/samenwerking** uitbouwt (in belangrijke mate via bestaande structuren)

- Werkt met de **aanbevelingen van de Onderzoekscommissie** inzake ZZS

Hieronder een overzicht van de prioritaire acties inzake de handhaving van 'het de vervuiler betaalt' principe:

- De Vlaamse Minister van Omgeving bereidt de nodige beslissingen voor om een sectoraal fonds op te richten voor de sanering van bodem- en waterverontreiniging met Zeer Zorgwekkende Stoffen;
- De Vlaamse Minister van Omgeving bereidt een beslissing voor om ondernemingen te verplichten om zich te verzekeren voor door hen veroorzaakte milieuschade;
- De Vlaamse Minister van Omgeving bereidt een beslissing voor om in het BBT-jaarprogramma BBT-studies vast te leggen voor remediëringstechnologieën voor Zeer Zorgwekkende Stoffen.
- De Vlaamse Minister van Omgeving laat tegen te laatste 1 januari 2024 een evaluatie van het Bodemdecreet opmaken door OVAM;
- De Vlaamse Regering blijft zich inzetten op een versnelde uitfasering van PFAS voor niet-essentiële toepassing.

De PFAS-problematiek en in ruime zin de problematiek van ZZS stopt niet bij de grenzen van ons land. PFAS moet in eerste instantie aan de bron aangepakt worden daar waar het geproduceerd en/of verwerkt wordt.

Vlaanderen blijft zich daarom inzetten voor een versnelde PFAS-uitfasering in Vlaanderen en pleit voor een verbod op Europees niveau. We ondersteunen de intentie van de vijf landen (Nederland, Noorwegen, Zweden, Denemarken, Duitsland) die momenteel een REACH groepsrestrictie aan het uitwerken zijn inzake PFAS. We verwachten dit voorstel midden januari 2023. In afwachting van een verbod moedigt de Vlaamse Overheid waar mogelijk de bedrijven aan om PFAS te substitueren in productieprocessen. Op een website worden de substitutiemogelijkheden uiteengezet. Daarnaast bepleit Vlaanderen ook de volledige uitvoering en implementatie van hetgeen is voorgesteld inzake EU chemische stoffenbeleid in het kader van de Europese Green Deal en worden de herzieningstrajecten van bijlage IV en V van de POP-verordening (Persistente Organische Verontreinigende Stoffen) en de herziening van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) intensief opgevolgd.

Vlaanderen is niet de enige regio die geconfronteerd wordt met een sterke PFAS-verontreiniging. Om te kunnen leren van de aanpak in andere landen en om ook onze eigen ervaring te kunnen delen, sloot de Vlaamse overheid in augustus 2021 een Statement Of Intent af met de US Environmental Protection Agency. De Vlaamse overheid en de EPA zullen elkaar op gezette tijden informeren over de stand van zaken met betrekking tot vergunningverlening en milieuhandhaving, met specifieke aandacht voor het voorkomen en verminderen van fluorkoolstoffen in de leefomgeving (meer specifiek water, bodem, afval en lucht).

Tevens zal er informatie uitwisseling plaatsvinden over innovaties in handavings- en vergunningsprocedures alsook over nieuwe technische en digitale ontwikkelingen.

5. Aanbevelingen

5.1 Beleidsontwikkeling

Aanbeveling 7 – Europese uitfasering niet-essentiële PFAS

7. Vlaanderen blijft een voortrekkersrol vervullen bij de Europese uitfasering van niet-essentiële PFAS en de concretisering van het begrip ‘essentieel gebruik’. Daarbij wordt gestreefd naar een groepsbenadering voor die chemische stoffen.

Via België sluit Vlaanderen zich daarvoor aan bij Nederland, Duitsland, Denemarken, Noorwegen en Zweden en pleit onder meer, conform het Deense voorbeeld, voor een Europese uitfasering van de aanwezigheid van PFAS in voedselverpakkingen.

Beschrijving aanpak	<p>Ons land ondersteunt de intentie van de vijf landen (Nederland, Noorwegen, Zweden, Denemarken, Duitsland) die momenteel een REACH groepsrestrictie aan het uitwerken zijn inzake PFAS. Deze werkzaamheden zijn reeds lang opgestart, waardoor het niet mogelijk is dat ons land nu nog toetreedt tot deze groep van indienende landen (maar ons land heeft goede contacten met deze landen aangezien we met hen ook reeds jaren deel uitmaken van de groep REACH-Up-landen die inzake chemisch EU-beleid bijkomende ambities inzake milieu en gezondheid willen gerealiseerd zien). De verwachting is dat tegen midden januari 2023 een voorstel van een REACH groepsrestrictie wordt uitgebracht. De behandeling van het voorstel zal dan starten.</p> <p>De besluitvorming inzake dergelijke REACH-restricties verloopt binnen ons land in het Belgisch Comité REACH (BCR) waarvan de Vlaamse overheid deel uitmaakt (samen met de diverse andere betrokken overheden van ons land). Het BCR werd opgericht door het BE REACH Samenwerkingsakkoord zoals onderschreven door alle betrokken federale en gewestelijke overheden. De geïnteresseerde Vlaamse overheden worden hierbij door de VL BCR-vertegenwoordiger bij betrokken via diens netwerk in het kader van chemische risicobeheersing en PFAS.</p> <p>Daarbij wordt onderzocht of Vlaanderen pro actief een standpunt kan ontwikkelen inzake de concretisering van het begrip “essentieel gebruik”.</p> <p>Vlaanderen agendeerde de nood aan Europese samenwerking in het kader van de uitfasering van PFAS op de agenda van de raadsvergadering voor de ministers van leefmilieu van 6/10/2021. België maande de Europese Commissie ook aan om vaart te maken van het aangekondigde voorstel voor een uitfasering.</p> <p>Door middel van een nieuw AOB-punt (Any-Other-Business) voor de Europese Raad Leefmilieu van 24/10/2022 zal Vlaanderen nogmaals aandringen op een versnelde uitfasering van PFAS en een integrale aanpak van de PFAS verontreiniging, productie en gebruik op Europees</p>
---------------------	--

	<p>niveau. Zie voor de in dit kader geagendeerde nota: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13626-2022-INIT/en/pdf</p> <p>Relevante nationale samenwerkingsverbanden zijn opgenomen in het NEHAP-3 (oa. het NAPED – national actionplan on endocrine disruptors) Het AZG houdt internationaal vinger aan de pols via het Regions for Health Network van de WHO (WHO-RHN), bv. vergelijkende aanpakanalyse van de Veneto-case in Italië.</p>
Knelpunten	Er zijn geen knelpunten vastgesteld
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Vlaamse insteek op voorstel groepsrestrictie EC		Niet opgestart	Afwachten voorstel dossier indienende landen (lancering van het voorstel aangekondigd tegen midden januari 2023).
Gefinaliseerde PFAS groepsrestrictie (REACH)	Zie timing REACH procedures (ten vroegste Q12025)	Opgestart	

Aanbeveling 8, 9 en 10 – PFAS-actieplan

8. Het PFAS-actieplan moet een dynamisch en evolutief plan zijn, dat steeds up-to-date wordt gehouden, zowel wat de kennisdeling als wat de acties betreft, met aandacht voor doelgroepgerichte communicatie naar onder meer het brede publiek en kwetsbare groepen, maar ook naar omwonenden van bekende PFAS-hotspots en beroepsgroepen die in contact komen met PFAS. De prioritering voor de aanpak van die hotspots wordt bepaald op basis van wetenschappelijke inzichten en risico-inschatting.

9. Het actieplan wordt telkens goedgekeurd door de Vlaamse Regering en vervolgens wordt het Vlaams Parlement ervan op de hoogte gebracht, zodat de voortgang kan worden gevolgd en geëvalueerd.

10. "Dat actieplan bevat minstens bepalingen over:

- **een gecoördineerde aanpak voor PFAS-metingen in alle milieucompartimenten (lucht, bodem, water);**
- **het bepalen van historische en actuele bronnen van PFAS-emissies en de diverse blootstellingsroutes;**
- **het bepalen van goede meetmethoden en een normenkader, conform andere Europese lidstaten, voor bodem, grondverzet, drinkwater, oppervlaktewater en lucht(emissies);**
- **het onderzoek naar saneringstechnieken en de mogelijkheden of risico's bij het definitief verwijderen van PFAS bij afvalverwerking;**
- **het tegengaan van schadelijke vervangproducten voor PFAS ('regrettable substitution');**
- **de wijze van opvolging van PFAS-verspreiding bij de bevolking (inclusief kwetsbare doelgroepen)."**

Beschrijving aanpak	<p>De afgelopen maanden werden veel van de aanbevolen maatregelen opgestart. Deze maatregelen zullen in het najaar worden samengebracht en verder worden uitgewerkt in het PFAS-actieplan, zodat dit voldoet aan de minimumvereisten die zijn aanbevolen door de Onderzoekscommissie.</p> <p>Het PFAS-actieplan zal eind 2022 voor een eerste keer voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering ter kennisneming (mededeling).</p> <p>Vanaf 2023 zal het actieplan regelmatig worden geëvalueerd en bijgewerkt.</p> <p>Bijkomende acties met betrekking tot zeer zorgwekkende stoffen - waartoe PFAS behoort- zijn in tussentijd in opmaak zoals een vergelijkbaar actieplan (dl-)PCB, en een actieplan voor hormoonverstorende stoffen (NAPED) i.s.m. de Federale Overheid ...</p> <p>Eerder dit jaar werd een tijdelijk handelingskader rond PFAS uitgewerkt, dit is de gemeenschappelijke basis waarop praktijkgericht risico-analyses, administratieve processen en beleidsvoorbereidend werk op wordt afgestemd. De gezondheidsimpactanalyses worden aangevuld en gekoppeld met gezondheid surveillance gegevens en internationaal medisch milieukundig inzicht. Kwetsbare groepen worden specifiek meegenomen rekening houdend met oa. Levensfasen, settings of het principe proportioneel universalisme.</p> <p>De 5-km zone rond Zwijndrecht wordt in dit actieplan benaderd als een milieugezondheidskundig aandachtsgebied vergelijkbaar met de werking in Hoboken, Genk-Zuid, ...</p>
Knelpunten	Er zijn momenteel geen knelpunten geïdentificeerd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Afwerking ontwerp PFAS actieplan	Q4 2022	Opgestart	De werkzaamheden voor een nieuw PFAS-actieplan zijn opgestart. Eerste principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering voorzien tegen eind 2022.

Aanbeveling 11 – Europese Chemicaliënstrategie

11. Een EU-aanpak voor schadelijke chemische stoffen is cruciaal. Die stoffen verplaatsen zich namelijk via diverse verspreidingsroutes, die geen rekening houden met landsgrenzen. Daarom schrijft Vlaanderen zich actief in de Europese chemicaliënstrategie in, waarbij de EU streeft naar een gifvrij milieu.

Beschrijving aanpak	<p>België, hierbij ook ondersteund door Vlaanderen, bepleit de volledige uitvoering en implementatie van hetgeen is voorgesteld inzake EU chemische stoffenbeleid in het kader van de Europese Green Deal. Dit heeft m.n. betrekking op de Chemical strategy for sustainability zoals uitgebracht op 14/10/2020 als onderdeel van de 'Zero pollution ambition'. Via een samenwerking met andere ambitieuze staten (verenigd binnen REACH-Up) wordt toegezien op een snelle en correcte realisatie hiervan.</p> <p>Verder werd ook het herzieningstraject van bijlage IV en V van de POP-verordening (Persistente Organische Verontreinigende Stoffen) intensief opgevolgd vanuit Vlaanderen, dat dit dossier trekt op nationaal niveau. Eind juni '22 werd de herziening definitief afgeklopt. Voor een aantal stoffen (waaronder ook PFOA en PFHxS) werden limietwaarden opgesteld die bepalend zijn voor de eindverwerking van deze POP-houdende afvalstoffen.</p> <p>Gezondheidskundig wordt hierin het principe 'Safe by Design' verdedigd, cf. de inspanningen bij geneesmiddelen in de Pharma-industrie.</p>
Knelpunten	Geen knelpunten geïdentificeerd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Herziening bijlagen IV en V POP-verordening	Q2 2022	Gerealiseerd	
Toeziens op correcte en tijdige realisatie chemical strategy for sustainability	Doorlopend tot realisatie Chemical strategy for sustainability.	Opgestart	De strategie wordt van nabij opgevolgd.

Aanbeveling 12 - REACH

12. Vlaanderen zet zich Europees in voor het versterken van de omgekeerde bewijslast van de REACH-verordening en dringt erop aan om de 'life cycle responsibility' in te passen in de REACH-verordening. Naar analogie van de farmaceutische sector wordt ook een Environmental Risk Assessment (ERA) voor chemische stoffen ingevoerd. Vlaanderen neemt in deze Europese discussie een actieve voortrekkersrol op. Bovendien moet de meetmethodiek volledig uitgewerkt en wetenschappelijk gevalideerd zijn voor alle stappen in het productieproces, waaronder de goedkeuring van het European Chemicals Agency (ECHA). Duiding van commissie Zo kan de nodige handhaving uitgevoerd worden bij uitstoot, lozing, lekverliezen en calamiteiten. Dat is niet van toepassing op experimentele schaal, zodat een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen experimenteel onderzoek en opgeschaalde productie.

Beschrijving aanpak	<p>De vooropgestelde omgekeerde bewijslast en 'life cycle responsibility' wordt door ons land bepleit in het kader van de herziening van REACH. De herziening kadert binnen de EU Chemicals Strategy for Sustainability (cf. EU Green Deal).</p> <p>België sluit zich aan bij het Zweeds initiatief om in dit verband een gezamenlijke brief ("joint letter") aan de Commissie te zenden.</p>
Knelpunten	Insteek van stakeholders op EU en Belgische niveau
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
----------	--------	--------	---------------------

Joint Letter met ambitieuze doelstellingen	Q2 2022	Gerealiseerd	
Komen tot een Herziene REACH-Verordening die aan de Vlaamse verwachtingen beantwoordt.	2025	Nog op te starten	Het is wachten op de concrete voorstellen van de Europese Commissie m.h.o. op de beoogde REACH-review (ten vroegste eind 2023 verwacht (cf. work programme for 2023, European Commission, 18/10/22).

Aanbeveling 21 - Stoffenbalans

21. De totale stoffenbalans en de chemische reacties, per milieutechnische eenheid, maken telkens onderdeel uit van een (wijziging van) vergunningsaanvraag. Die stoffenbalans brengt zo veel mogelijk het totaalbeeld van de productieprocessen in kaart en besteedt bijzondere aandacht aan neven- en restproducten

Beschrijving aanpak	<p>Een aan de vergunning gekoppelde totale stoffenbalans die up-to-date gehouden wordt dient te worden uitgewerkt</p> <p>Dit zorgt ervoor dat de relevante bevoegde overheden informatie ter beschikking hebben m.b.t. gebruik en emissies van gevaarlijke stoffen. De bepalingen van de RIE met betrekking tot de chemicals inventory worden meegenomen in een studie om te onderzoeken of een registerplicht voor (potentieel) gevaarlijke stoffen die in de omgeving terecht kunnen komen een meerwaarde kan zijn.</p> <p>De volgende studies (zie ook aanbeveling 18) kunnen dit ondersteunen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Template en Code van Goede Praktijk voor het opstellen en actueel houden van het overzicht van de afvalwaterstromen en afgasstromen (studie ihkv implementatie BBT-conclusies). • Registerplicht voor (potentieel) gevaarlijke stoffen – hoe implementeren: <ul style="list-style-type: none"> ○ Chemische inventaris van gevaarlijke stoffen: Dit kan gezien worden als een 'register' ○ Onderzoek Nederlandse aanpak die start met een oplijsting i.h.k.v. substitutie en emissiebeperking. ○ Hoe moet deze informatie gedeeld worden ○ Differentiatie tussen ZZS en gevaarlijke stoffen ○ Differentiatie tussen GPBV-installaties en andere <p>Beide studies bevatten elementen die nuttig kunnen zijn om een <i>totale stoffenbalans</i> op te kunnen maken. Door de variabiliteit van dergelijk systemen is een koppeling aan de vergunning wenselijk.</p>
---------------------	---

	<p>Ook het voorstel van de EC om de RIE te amenderen bevat een aantal zaken die relevant kunnen zijn (milieumanagement systeem en bijhorende zaken oa chemical inventory – zie artikel 14(a) van het voorstel).</p> <p>Het actueel houden van deze informatie is onderdeel van de uitwerking van het nieuwe digitale systeem, genaamd kruispuntbank, beschreven bij aanbevelingen 22-46. De stoffenbalans (inventaris) zal gekoppeld worden aan een register met vergunningen, de geïntegreerde bevraging van beiden zal dan via de kruispuntbank kunnen gebeuren</p> <p>Als deze studies en de RIE meer concreet zijn kan een voorstel voor uitwerking worden opgemaakt.</p>
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking kruispuntbank (fiche 22-46) • Het EC voorstel voor de RIE is pas +/- Q3 2023 definitief
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
studie opgestart met oog op het opstellen van een code goede praktijk voor het opmaken inventarissen afvalwaterstromen en afgangstromen	Q3 2023	Opgestart	Stuurgroep komt 1e keer samen eind november, looptijd 9 maanden, dus t/m juli 2023)
Studie 'registerplicht (potentieel) gevaarlijke stoffen'	Q3 2023	Nog op te starten	Start op in Q1 2023
Concreet Vlaams voorstel obv bovenstaande studies en voorliggend voorstel RIE	Q3 2023	Nog op te starten	Kan pas opgestart worden als bovenvermelde studies afgerond zijn
Analyse en uitwerking nieuw digitaal systeem (kruispuntbank)		Nog op te starten	Analyse en uitwerking kan opstarten als bovenvermelde studies afgerond zijn en parallel aan aanbevelingen 22-46. Geïntegreerde bevraging in combinatie met andere databronnen via kruispuntbank, zijn afhankelijk van realisatie kruispuntbank (= aanbevelingen 22-46).

Aanbeveling 23 – 24 - Transparantie multinationals

23. Er is onderzoek nodig naar mogelijkheden om de transparantie van multinationals, hun activiteiten en de kennis van de impact daarvan op milieu en gezondheid, te vergroten en afdwingbaar te maken.

24. Er wordt onderzocht op welke wijze internationale bedrijven (zoals 3M) zelf de verantwoordelijkheid kunnen krijgen om binnen de Europese Unie actief melding te doen van veroordelingen of strengere normering die ze opgelegd krijgen in andere landen, waardoor die onmiddellijk ook van toepassing kunnen worden in Vlaanderen. Daarnaast moet ook worden onderzocht welke handhavingsinstrumenten kunnen worden ingezet als die internationale bedrijven niet aan die meldingsplicht voldoen.

Beschrijving aanpak	<p>Een actieve meldingsplicht is mogelijk onvoldoende, de vergunningscontext is even relevant. Bovendien is een vergelijking van analoge bedrijven met dezelfde emissieparameters meer relevant om voldoende scherpe vergunningsvoorwaarden voor te stellen.</p> <p>Het voorstel van de Europese Commissie voor de herziening van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) bevat een aantal relevante bepalingen om informatie verplicht publiek te maken.</p> <p>Vlaanderen evalueert hoe deze verplichtingen nuttig kunnen worden ingezet om de transparantie van bedrijven te vergroten en zal in het herzieningstraject van de RIE ambitieuze posities vooropstellen rond transparantie op EU-niveau.</p> <p>Vlaanderen werkt actief mee om de relevante vergunningsinformatie te koppelen aan de IEP (industrial emissions portal), zodat specifieke relevante data van GPBV-installaties doorzoekbaar en vergelijkbaar zijn.</p> <p>Het voorstel voor de RIE verplicht de lidstaten ook om handhavingsinformatie actief te delen.</p>
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Het Europese Commissie voorstel voor de RIE is +/- Q3 2023 definitief • Een Vlaamse positie om de EU-informatie te digitaliseren is onvoldoende om het voorstel van de RIE te verduidelijken. Vlaanderen zal actief de Europese Commissie, het Europees milieuagentschap én de lidstaten moeten overtuigen van het nut ervan • Publicatie van relevante data is gelinkt met de ontwikkeling van de zogenaamde kruispuntbank (actie 22-46) en de uitwerkingen van een publicatieplatform (actie 48)
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
----------	--------	--------	---------------------

Opvolging herziening RIE	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
Studie Europa 'Development of a template for a harmonised permit summary'	2023 Q4	Opgestart	Vlaanderen neemt actief deel aan de studie. Vlaanderen probeert een koppeling te voorzien met de IEP en vergelijkbaarheid van data uit de template

Aanbeveling 64 – Bodemonderzoek: niet-genormeerde parameters

64. Voor het bepalen van projectspecifieke toetsingswaarden voor niet-genormeerde parameters maakt de OVAM een evaluatie over wie daarvoor verantwoordelijk is: de erkende Bodem Saneringsdeskundige (eBSD) of de OVAM zelf. De OVAM neemt die beslissing op basis van een nader te bepalen geformaliseerd afwegingskader, waarbij onder meer rekening wordt gehouden met de omvang en het risico van de vervuiling. Als de eBSD verantwoordelijk is, valideert de OVAM alleen het proces; in het andere geval draagt de OVAM de eindverantwoordelijkheid voor zowel het proces als het resultaat. De kosten daarvoor worden op een billijke manier verdeeld en worden maximaal verhaald op de vervuiler.

Beschrijving aanpak	<p>OVAM neemt het afleiden van bodemnormen voor nieuwe stoffen en de herziening van de bestaande bodemnormen op via het jaarprogramma VITO/OVAM. Jaarlijks worden in overleg de prioriteiten voor de invulling van deze taak vastgelegd, waarbij ook een evenwicht wordt gezocht tussen herziening (aanpassen aan nieuwe wetenschappelijke bevindingen) van bestaande normen en het afleiden van normen voor nieuwe parameters. Ook het 'up to date' houden van de methodiek voor normafleiding gebeurt via deze taak.</p> <p>De selectie van nieuwe stoffen voor normafleiding was vroeger voornamelijk gebaseerd op bevindingen uit de praktijk en gebeurde in overleg met de sector. Sinds een 10-tal jaar lopen er bij de OVAM acties voor de aanpak van bodemverontreiniging met nieuwe zorgwekkende stoffen. Bevindingen uit de praktijk worden nu ook aangevuld met gegevens uit (beperkte) verkennende meetcampagnes. Factoren die worden meegenomen bij de prioriteitsbepaling zijn: omvang van het probleem, mogelijke blootstellingsrisico's en eigenschappen van de stoffen, zoals toxiciteit, mobiliteit en persistentie.</p> <p>Deze aanpak heeft er toe geleid dat voor verschillende nieuwe zorgwekkende stoffen (bv. 1,4-dioxaan, PFOS, PFOA, ...) toetsingswaarden (of 'ontwerp bodemsaneringsnormen) werden afgeleid, en die dus door de eBSD's in bodemonderzoeken kunnen worden toegepast.</p> <p><u>Aanpak:</u> Om een geformaliseerd afwegingskader (naar het voorbeeld van 'water bestemd voor menselijke aanwending' - drinkwater) te kunnen ontwikkelen voor niet-genormeerde parameters, zijn meer gegevens nodig over nieuwe zorgwekkende stoffen, zowel meetgegevens als kennis over (eco)toxiciteit en gedrag in bodem en grondwater.</p>
---------------------	--

	<p>Daarnaast dienen de gerichte verkennende meetcampagnes voor diverse stofgroepen te worden geïntensifieerd.</p> <p>Er werd reeds een inventarisatie uitgevoerd van mogelijk gegevensbronnen in Vlaanderen (link). Deze data kunnen worden gebruikt in een afwegingskader, en ondersteunt beleidsontwikkeling m.b.t. diffuse bodemverontreiniging.</p> <p>Er wordt voorgesteld om in samenspraak met de relevante actoren (eBSD's, ...) dit afwegingskader op te maken en parallel te ontwikkelen met andere beleidsacties omtrent diffuse bodemverontreiniging en 'emerging contaminants'.</p> <p>Daarnaast zullen de pistes worden onderzocht over hoe de gemaakte kosten maximaal kunnen worden verhaald op de vervuiler. Hierbij zal ook gekeken worden naar producenten.</p> <p>Er zal ook een analyse uitgevoerd worden over de eindverantwoordelijkheden met betrekking tot projectspecifieke toetsingswaarden voor niet-genormeerde parameters in het kader van grondverzet (rekening houdend met het standstill-principe). Alhoewel er vandaag geen hiaten zijn in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen OVAM en bodembeheersorganisaties, zal in deze analyse geëvalueerd en bekeken worden welke rollen in de toekomst door OVAM dan wel door de bodembeheersorganisaties best dienen te worden opgenomen.</p>
Knelpunten	De veroorzaker van een bodemverontreiniging is niet altijd gekend bij aanvang van een OBO of BBO.
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Ontwikkelen van eerste concept van geformaliseerd afwegingskader in 2023	Q4 2023	Op te starten	Een stappenplan wordt uitgewerkt.
Concrete uitwerking van het concept in overleg met de bodemsector en relevante administraties in 2024	Q4 2024	Op te starten	Kan pas van start gaan na ontwikkeling van concept.

Aanbeveling 65 - Bodemsaneringsdeskundigen

65. Voor de kwaliteitsborging wordt naast de erkenning van de eBSD's ook een robuust controlesysteem uitgewerkt om de onafhankelijkheid en correctheid van hun werkwijze te garanderen.

Beschrijving aanpak	<p>De OVAM evalueert het huidige controlesysteem bij de bodemsaneringsdeskundigen en stuurt bij waar nodig via o.a. veld- en werfcontroles, metingen vanuit de signaalfuncties (alle types rapporten) en audits.</p> <p>De OVAM gaat verder de mogelijkheden na om, waar opportuun, meer verantwoordelijkheid te leggen bij de bodemsaneringsdeskundigen vanuit de audits en opgelegde maatregelen. In het bijzonder wordt de aandacht gelegd op hun onafhankelijkheid en de correctheid van hun werkwijze.</p>
Knelpunten	Momenteel geen knelpunten geïdentificeerd.
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Evaluatie van de verschillende onderdelen van het kwaliteitssysteem en inventarisatie van de verbeterpunten. Op basis daarvan wordt een planning gemaakt met concrete acties en verbeteringen.	Q4 2022	Opgestart	De evaluatie is bezig.
Opstellen van een bijhorende roadmap met het identificeren en inplannen van de quick wins	Q4 2022	Nog op te starten	De planning met quick wins hangt af van bovenstaande evaluatie.
Oplevering eerste quick wins, planning vervolgrealisaties voor 2023.	Q4 2022	Nog op te starten	Een afgeklopte lijst van quick wins is nog niet voorhanden.
Tussentijdse evaluatie vervolgacties (middellange termijn) eventueel aanpassing roadmap	Q4 2023	Nog op te starten	Kan pas opstarten na afwerking eerdere mijlpalen.
Opmaak mijlpalen voor acties middellange termijn en na 2024 (na aanpassing bodemdecreet).	Q3 2024	Nog op te starten	Dit is op te starten na de aanpassing van het bodemdecreet

5.2 Beleidsuitvoering

Aanbeveling 4 – 5 – 52 – Niet constructieve opstelling bedrijven

4. Door het afgelegde traject van 3M is verscherpt toezicht en handhaving op alle aan 3M opgelegde verplichtingen en voorwaarden aangewezen.

5. De algemene aanbevelingen in dit verslag zijn ook – en dikwijls zelfs in het bijzonder – specifiek van toepassing op 3M. Bij een niet-constructieve opstelling van bedrijven op het vlak van de remediëring van milieuproblemen zal de overheid zich repressiever opstellen.

52. Bedrijven die in het kader van hun milieuzorgplicht calamiteiten of problemen melden, moeten kunnen rekenen op een zeker vertrouwen en een oplossingsgerichte ingesteldheid van de overheid. Daartegenover staat dat bedrijven die hun milieuzorgplicht niet ter harte nemen of niet optreden, kordaat bestraft moeten worden.

Beschrijving aanpak	<p>Agentschap Zorg en gezondheid (AZG) en het Departement Omgeving schrijven een studie uit die de prioritering van de gezondheidsaspecten binnen het milieuhandhavingsbeleid dient aan te geven. Er wordt vertrokken vanuit wat er al bestaat, o.a. de methodieken rond afleiding Gezondheidskundige Advieswaarden, gecombineerde blootstelling, milieugezondheidskundige risicoanalyse, en de uitwerking (praktijkvalidatie) van de tool RICA (risk and cost based assessment) i.s.m. Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM) en Departement Omgeving.</p> <p>In het gewestelijk meerjaren omgevingshandhavingsprogramma, dat is opgesteld in overleg met de gevatte gewestelijke handhavingsactoren, wordt een algemene beleidslijn opgenomen inzake een oplossingsgerichte handhaving enerzijds en meer repressieve handhaving anderzijds. Daarbij wordt rekening gehouden met de verschillende handhavingsstrategieën, en in het bijzonder <i>compliance promotion</i>. De gevatte gewestelijke handhavingsactoren brengen hun individuele meerjaren omgevingshandhavings-programma's hiermee in lijn en laten deze principes doorwerken in het operationele plannen en programma's, en houden daarenboven rekening met evoluties inzake Zeer Zorgwekkende Stoffen en evoluerende wetgeving terzake.</p> <p>Het Departement Omgeving verfijnt het kader (zie aanbeveling 28 – 51, omgevingshandhavingsplan) met betrekking tot kordate handhaving en de inzet van het handhavingsinstrumentarium.</p> <p>Als onderdeel van de hub ZZS (zie aanbeveling 39) zetten de OVAM en VMM de algemene beleidslijnen uit voor de Zeer Zorgwekkende Stoffen in respectievelijk bodem, afval en materiaal, en in water en lucht, en gaan na in welke eventuele sectoren deze vrij kunnen komen. Op basis hiervan bepalen ze, in nauwe samenwerking met andere (handhavings)actoren voor welke kritieke toepassingen er normen en/of afgeleide vergunningsvoorwaarden worden ontwikkeld waarop kan worden gehandhaafd.</p>
---------------------	--

Knelpunten	Voorlopig geen knelpunten.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Studie prioritering gezondheidsprioriteiten binnen het milieuhandhavingsbeleid	Q2 2023	Nog op te starten	Overleg gaande tussen AZG en departement Omgeving
Een gewestelijk meerjaren Omgevingshandhavingsprogramma is door het Departement Omgeving in opmaak in functie van politieke goedkeuring, een volgende stap in het traject is het inwinnen van het advies van de adviesraden. Er wordt gehandhaafd conform de Omgevingshandhavingsprogramma's en de jaarprogramma's/-plannen.	Q4 2022	opgestart	
Het Departement Omgeving verfijnt het kader met betrekking tot kordate handhaving en de inzet van het handhavingsinstrumentarium, en werkt daartoe momenteel algemene uitgangspunten, principes en criteria uit.	Q4 2022	opgestart	

Aanbeveling 6 – PFAS-belasting Zwijndrecht

6. Alles wordt in het werk gesteld om bijkomende PFAS-belasting vanuit 3M naar de omgeving te vermijden. Voor de stoffen waar 3M elders al nullozingsnormen hanteert, moeten de nullozingsnormen voor die stoffen ook in Vlaanderen worden toegepast.

Beschrijving aanpak	<p>De aanpak vanuit Omgeving bestaat uit 2 delen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Europese sites 3M De vergunningen van alle 3M installaties in Europa worden opgevraagd. De relevantie ten opzichte van de 3M site in Vlaanderen wordt geëvalueerd. Van de relevante installaties worden de vergunde lozingsnormen geanalyseerd. 2. Overige sites 3M (wereld) Er wordt in kaart gebracht welke productiesites 3M buiten Europa heeft. Vervolgens wordt geprobeerd de relevante vergunningen te verkrijgen en wordt dezelfde methodologie toegepast als onder 1.
---------------------	--

	<p>Vlaanderen spoort aan om op Europees niveau vergunningsinformatie opzoekbaar en vergelijkbaar te maken. Het voorstel van de EC voor het aanpassen van de RIE biedt hiervoor een mogelijkheid. In het voorstel stelt de EC dat relevante vergunningsinformatie (inclusief EGW) in een samenvatting publiek moet gemaakt worden. De template hiervoor wordt nog vastgesteld.</p> <p>Vlaanderen schaart zich achter het principe ‘nul-pollutie’ als minimale voorwaarde, cf. het ‘zero-pollution’-dossier PFAS dat door de Nederlandse collega’s werd ingediend bij Europa. Milieu-Gezondheidskundige aanvaardbaarheid vormt hierin een belangrijke hoeksteen.</p> <p>Zie ook aanbeveling 23 en 24 ‘transparantie multinationals’. Op Europees niveau werd de richtlijn industriële emissies herzien (EC 5/4/2022). In het nieuwe artikel 1 (binnen EU ter raadpleging) wordt het woord ‘volksgezondheid’ toegevoegd.</p>
Knelpunten	<p>Aanpak vergunningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medewerking van buitenlandse collega’s vereist • Vergunningen van 3M sites buiten Europa verkrijgen is complex – tijdrovend. Een eerste stap voor informatie-uitwisseling over onder meer PFAS werd gezet in augustus 2022 door de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen het Amerikaanse milieubeschermingsagentschap EPA en de Vlaanderen. • Taalbarrière voor het analyseren van vergunningen <p>Aanpak Europese oplossing (via RIE):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mandaat van België voor deze oplossing • Andere lidstaten overtuigen van het nut • De EU Commissie overtuigen van het nut • Het portaal van het EEA hiervoor aanpassen
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Europese 3M vergunningen opvragen	Q3 2022	Gerealiseerd	De EU collega’s zijn aangeschreven
Analyse EU 3M vergunningen	Q4 2022	Gerealiseerd	Analyse van vergunningen
3M sites buiten EU opvragen en lokaliseren	Q4 2022	Gerealiseerd	Productiesites 3M buiten Europa zijn in kaart gebracht
3M sites buiten EU analyseren	Q4 2022	Opgestart	
Vanuit België samen met andere lidstaten EC aansporen om in het kader van RIE aanpassing vergunningsinformatie		Nog op te starten	

toegankelijk en vergelijkbaar te maken.			
---	--	--	--

Aanbeveling 18 – Lozings- en emissienormen

18. Als activiteiten ernstige ecotoxicologische of humantoxicologische risico's met zich zouden meebrengen, worden voor lozings- en emissienormen extra maatregelen overwogen naast de BBT's.

Beschrijving aanpak	<p>Met betrekking tot lozings- en emissienormen naar water en lucht wordt op basis van de ecotoxicologische en humantoxicologische risico's (zoals beschreven in aanbeveling 15) in overweging genomen bij het vaststellen van de normen.</p> <p>De wetgeving m.b.t. vergunningsplicht voor het lozen van gevaarlijke stoffen wordt verduidelijkt en aangescherpt door dOMG. Via het lopend ontwerpbesluit m.b.t. lozing bedrijfsafvalwater wordt een duidelijke cascade voorgesteld vanaf wanneer (vanaf welke concentraties) een lozingsnorm moet aangevraagd worden voor gevaarlijke stoffen. Wanneer gekend, wordt rekening gehouden met de milieukwaliteitsnorm of de concentratie die beschermend is voor mens en milieu. Wanneer die informatie (nog) ontbreekt, moeten alle overige gevaarlijke stoffen die kunnen gemeten worden genormeerd worden.</p> <p>De lopende herziening van de RIE bevat een aantal opportuniteiten om ambitieuzere verplichtingen op te nemen in de RIE mbt het vergunnen van ZZS. Vlaanderen zal in het kader van de herziening ambitieuze posities innemen om de bepalingen in verband met ZZS scherper te krijgen op Europees niveau. Later zal worden geanalyseerd of dit breder moet toegepast worden in Vlaanderen (de RIE geldt enkel voor GPBV-installaties).</p> <p>Voor de textielsector worden de sectorale lozingsnormen voor PFAS geschrapt omdat ze achterhaald zijn en sterk dienen aangescherpt te worden. Door de sectorale normen te schrappen, moeten bedrijven die PFAS toch nog wensen te lozen dit aanvragen als bijzondere vergunningsvoorwaarde, waardoor hierop strenger kan worden toegezien.</p> <p>Er wordt geëvalueerd voor welke IIOA's het opstellen van een overzicht van de afvalwaterstromen en afgasstromen (als onderdeel van het milieubeheersysteem) verplicht kan worden en in welke mate van detail. Enkele GPBV-sectoren worden hier via de BREFs nu al toe verplicht.</p> <p>In het kader van de herziening van de RIE-richtlijn wordt voor GPBV-bedrijven het verplicht opstellen van een milieumanagementsysteem, en wat dat precies moet inhouden, onderzocht. Eén onderdeel daarvan is het uitwerken van een chemicals inventory (chemicals management system) van de gevaarlijke stoffen. De <i>chemicals inventory</i> verplicht de exploitant om een</p>
---------------------	---

	<p>risicoanalyse uit te voeren voor het gebruik van gevaarlijke stoffen en stelt dat de exploitant actief op zoek moet gaan naar veiligere alternatieven voor gebruikte gevaarlijke stoffen (meer dan Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS).</p> <p>Daarnaast wordt een registerplicht voor gevaarlijke stoffen uitgewerkt (zie aanbeveling 21).</p> <p>Eveneens in het kader van de herziening van de RIE-richtlijn wordt een boetesysteem voor bedrijven uitgewerkt als de volksgezondheid geschaad wordt. Dit soort opvolging zal middelen vergen voor kennisopbouw en hieruit volgende uitvoering.</p> <p>Voor het vergunnen van de lozing van gevaarlijke stoffen bepaalt zowel de kaderrichtlijn Water als de Richtlijn Industriële Emissies dat er verder moet gegaan worden dan de BBT wanneer dit nodig is voor het behalen van de goede toestand van het oppervlaktewater of milieukwaliteit.</p> <p>Voor emissie naar water werkte VMM hiervoor het zogenaamde Wezer-stappenplan¹ uit. Het stappenplan is een methodologie om de impact van een bepaalde lozing op het ontvangende oppervlaktewater te berekenen. Hierbij wordt afgetoetst aan de geldende milieukwaliteitsnormen – of bij gebrek daaraan een vastgestelde toetswaarde of milieurisicogrens – die intrinsiek rekening houden met de mogelijke secundaire doorvergiftiging vanuit het oppervlaktewatercompartiment naar de mens.</p> <p>Voor het lozingsaspect wordt dit dus opgevangen via het advies van de VMM. Het kader hoe VMM omgaat met het adviseren van de lozing van gevaarlijke stoffen is omschreven in het achtergronddocument bij de stroomgebiedbeheerplannen².</p>
Knelpunten	<p>Voorstel VLAREM wijzigingen kost tijd</p> <p>Richtlijn Industriële Emissies is in herziening, bepaalde uitwerkingen zijn gelinkt met dit project</p> <p>Het voorstel van de Europese Commissie voor de RIE is +/- Q3 2023 definitief</p>
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
1 ^e principiële goedkeuring ontwerpbesluit m.b.t. lozing bedrijfsafvalwater	Q3 2022	afgerond	Ontwerpbesluit m.b.t. lozing bedrijfsafvalwater werd voor 1 ^{ste} keer principiële goedkeuring door Vlaamse Regering op 16/09/2022

¹ <https://www.vmm.be/water/afvalwater/impactbeoordeling-bedrijfsafvalwater/impactbeoordeling-stap-voor-stap>

² <https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/beheerplan/achtergronddocumenten/impactbeoordeling-lozing-bedrijfsafvalwater.pdf>

studie opgestart met oog op het opstellen van een code goede praktijk voor het opmaken inventarissen afvalwaterstromen en afgasstromen	Q3 2023	Opgestart	Stuurgroep komt 1e keer samen eind november, looptijd 9 maanden, dus t/m juli 2023)
Studie 'registerplicht (potentieel) gevaarlijke stoffen'	Q3 2023	Nog op te starten	Start op in Q1 2023
Opvolging herziening RIE	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
Implementatie boetesysteem aangepaste RIE-richtlijn		Nog niet opgestart	Opstart afhankelijk van goedkeuring aangepast RIE-richtlijn.

Aanbeveling 19 – 20 – Periodieke evaluatie omgevingsvergunning

19. De omgevingsvergunning kan volgens het Omgevingsvergunningendecreet onderhevig gemaakt worden aan periodieke evaluatiemomenten.

Er moet een systemisch periodiek evaluatiesysteem worden uitgewerkt dat afgestemd is op de risico's die verbonden zijn aan de vergunde activiteiten, met inachtnaam van de Europese regels. Door middel van een regelmatig geactualiseerde risicoanalyse wordt een prioritering opgesteld. De Vlaamse Regering valideert die prioritering en rapporteert erover aan het Vlaams Parlement.

20. Zodra de omgevingsvergunning lang genoeg van kracht is, wordt er een evaluatie gemaakt met bijzondere aandacht voor het permanente karakter ervan.

Beschrijving aanpak	<p>Het DABM en VLAREM II voorzien reeds in de mogelijkheid en bepaalde gevallen de verplichting om de milieuvorwaarden die aan ingedeelde inrichting of activiteit zijn verbonden te evalueren en desgevallend bij te stellen als de milieuvorwaarden niet langer volstaan om hinder en risico's ten gevolge van de exploitatie tot een aanvaardbaar niveau te beperken.</p> <p>Los van de algemene evaluaties van de GPBV-installaties die Europees verplicht en gestuurd zijn, is het aan de Vlaamse Regering om voor de evaluerende overheden beleidstaken en richtlijnen vast te stellen die aanwijzen welke nieuwe voorschriften en normen hetzij via algemene of sectorale milieuvorwaarden (VLAREM) hetzij een evaluatie via bijzondere milieuvorwaarden in de omgevingsvergunning voor de</p>
---------------------	---

	<p>exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit worden opgelegd (artikel 5.4.6 DABM).</p> <p>De nieuwe voorschriften en normen worden ofwel Europees vastgesteld ofwel op Vlaams niveau in plannen en programma's van de Vlaamse Regering bepaald. Vastgesteld moet worden dat er sinds de inwerkingtreding van de omgevingsvergunning alleen evaluaties van GPBV-installaties werden georganiseerd.</p> <p>Om ook de andere evaluaties op te starten, zal er een evaluatiesysteem of programma worden uitgewerkt dat afgestemd is op de risico's die verbonden zijn aan de vergunde activiteiten, met niet-exclusieve inachtnaam van de Europese regels.</p> <p>In de huidige evaluatieregeling moeten er voor een aanpassing van de milieuvoorwaarden in dit kader twee procedures doorlopen worden: een evaluatieprocedure en een bijstellingsprocedure. Door de integratie van beide procedures kunnen efficiëntiewinsten geboekt worden. Ook de informatieplicht van de exploitant moet in deze verduidelijkt worden.</p> <p>Er zal onderzocht worden hoe de wetgeving rond het opstarten van gerichte evaluaties, en de bijstelling van de milieuvoorwaarden, verbeterd kan worden.</p> <p>Evaluaties zouden ondersteunend moeten zijn om de milieukwaliteit, zowel lokaal als regionaal, te verbeteren. Hiervoor is kwalitatieve omgevingsdata onontbeerlijk.</p> <p>De Europese commissie heeft een voorstel voor de evaluatie van de Richtlijn Industriële Emissies gelanceerd, hierin zijn een aantal verplichtingen opgenomen die een Vlaams systeem kunnen ondersteunen.</p>
Knelpunten	Het EC voorstel voor de RIE is +/- Q3 2023 definitief.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Evaluatiesysteem of programma uitgewerkt dat afgestemd is op de risico's die verbonden zijn aan de vergunde activiteiten, met inachtnaam van de Europese regels	Q3 2023	Nog op te starten	

Integratie evaluatieprocedure en een bijstellingsprocedure	Q4 2023	Nog op te starten	Bekrachtiging en afkondiging eventuele decretale aanpassingen 2023 Q3 – definitieve goedkeuring uitvoeringsbesluit 2023 Q4
Transparantie en operationaliseren van het instrument gerichte evaluaties		Nog op te starten	
Opvolging herziening RIE mbt beschikbaarheid van omgevingsdata	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.

Aanbeveling 26 – 27 Overheidssteun

26. Vlaamse economische subsidies worden onderworpen aan een duurzaamheidstoets. Zo wordt vandaag al een klimaatplan gevraagd aan de bedrijven die steun willen verkrijgen. Dat heeft als bedoeling de transitie van de chemische sector naar een circulaire productie te stimuleren. Bovendien moet er ook een actief alarmeringsbeleid naar de subsidiërende diensten worden gevoerd als milieuregels worden overtreden. Ook op dat vlak bewijst de nieuwe kruispuntbank omgeving zijn nut.

27. In overleg met de federale overheid wordt nagegaan in welke mate die principes ook voor federale overheidssteun kunnen worden toegepast, bijvoorbeeld voor de EMAS-registratie (Eco-Management and Audit Scheme).

Beschrijving aanpak	<p>In afwachting van de implementatie van een kruispuntbank (aanbeveling 22 - 46), wordt in de context van economische subsidieverlening op structurele basis informatie-uitwisseling voorzien tussen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het Departement Omgeving en VLAIO enerzijds (subsidieverlening); • binnen het Departement Omgeving (adviesverlening in functie van federale fiscale maatregelen). <p>De structurele informatie-uitwisseling heeft als doel een actief alarmeringsbeleid te voeren ten aanzien van de subsidiërende diensten wanneer zij moeten beslissen over een aanvraag.</p> <p>Het Beleidsdomein EWI is gestart met een onderzoek naar duurzaamheidsscreening van economische subsidies. Zie verder onder hoofdstuk 5 aangaande de aanbevelingen m.b.t. het Vlaams economisch en innovatiebeleid.</p> <p>De EU commissie heeft een voorstel voor de evaluatie van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) gelanceerd, hierin is een bepaling opgenomen die een milieu management systeem verplicht voor alle IIOA's met een</p>
---------------------	---

	GPBV-installatie, deze bedrijven zijn daarbij gehouden om het systeem openbaar te maken.
Knelpunten	Uitwerking kruispuntbank (fiche 22-46) Het EC voorstel voor de RIE is +/- Q3 2023 definitief
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Werkafspraken departement Omgeving - VLAIO	Q2 2022	Gerealiseerd	Er zijn nieuwe werkafspraken gemaakt om op structurele basis te voorzien in informatie-uitwisseling tussen het Departement Omgeving en VLAIO.
Werkafspraken – departement Omgeving	Q4 2022	opgestart	Er worden werkafspraken gemaakt om op structurele basis te voorzien in informatie-uitwisseling binnen het Departement Omgeving om deze elementen in rekening te brengen bij de beslissing over het al dan niet afleveren van een ‘milieu-atteest’ in het kader van een verhoogde investeringsaftrek of belastingskrediet voor onderzoek en ontwikkeling.
Opvolging herziening RIE	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.

Aanbeveling 28 – 51 – Zelfcontrole bedrijven

28. De kwaliteit en het toezicht op de zelfcontrole van bedrijven, onder andere bij normoverschrijdingen, moeten verbeterd worden.

51. Zelfcontrole is een belangrijke schakel om te komen tot een sluitende handhaving. Het niet respecteren van de zelfcontrole of het aanleveren van informatie die niet spoort met de werkelijkheid, wordt door de commissie als een zware fout tegen de milieuzorgplicht gezien.

Daarnaast moet de dienst Handhaving de keten sluiten door minimaal alle Europees verplichte controles uit te voeren en regelmatig onaangekondigde controles of audits uit te voeren.

Beschrijving aanpak	<p>Het Departement Omgeving voert een beleidsverkenning uit naar de samenhang tussen publiek en privaat toezicht en opportuniteiten in het kader van een innovatieve handhaving (Compliance Promotion). Meer bepaald wordt op basis van bestaande inzet van privaat toezicht in de omgevingsregelgeving en de omgevingshandhavingspraktijk in Vlaanderen en in andere EU-lidstaten onderzocht hoe het nalevingstoezicht van de omgevingsinspectiediensten verruimd kan worden via inschakeling van private partijen. Voorwaarde hierbij is dat dit moet gebeuren zonder te moeten inboeten op de kwaliteit van het toezicht. De kwaliteitsborging van het toezicht gebeurt in nauwe samenwerking tussen overheid en private partijen. Het publiek toezicht kan dan via een metatoezicht op de private toezichthoudende partij een groter veld bestrijken (meer controles doen). De beleidsverkenning betreft nalevingstoezicht in de ruime zin. Zelfcontrole in al zijn vormen is hierin een (belangrijk) deelaspect.</p> <p>De herziening van de RIE biedt opportuniteiten om bedrijven te verplichten informatie aan te leveren. De Europese Commissie stelt via artikel 24.3 in het vooruitzicht dat informatie met betrekking tot monitoring publiek moet zijn. Het digitale systeem waarvan sprake in de aanbevelingen 22 en 46 zou dit moeten faciliteren. Het gestructureerd aanleveren van emissiedata zou automatisch gecontroleerd kunnen worden. Daarnaast is <i>compliance promotion</i> ook onderdeel van de nieuwe RIE (artikel 8(1) en definitie <i>compliance assurance</i> in artikel 3).</p> <p>In afwachting van de implementatie van een kruispunt databank (aanbevelingen 22 en 46) en het zetten van stappen vooruit met betrekking tot actieve openbaarheid van milieu-informatie (aanbeveling 48):</p> <ul style="list-style-type: none">• draagt het Departement Omgeving in haar handhavingstaken bij aan de screening van PFAS-gebruik in de sectoren 'textiel' en 'papier en pulp' bij RIE-installaties op basis van emissiemetingen op het bedrijfsafvalwater,• blijft het Departement Omgeving in haar handhavingstaken structureel inzetten op en versterkt waar mogelijk handhavingsinitiatieven voor toezicht en controle op de zelfcontrole van bedrijven en de opvolging van meldingen door bedrijven in deze context,• zet het Departement Omgeving bij haar handhavingstaken haar bestaande praktijk van onaangekondigde controles voort en geeft invulling aan haar Europese verplichtingen.
---------------------	--

	In het kader van de zelfcontrole op het afvalwater zal onderzocht worden of aanpassingen in de wetgeving opportuun zijn om een kwaliteitsvolle zelfcontrole te verzekeren.
Knelpunten	De uitwerking van een kruispuntbank (aanbevelingen 22 en 46). Het voorstel van de Europese Commissie over de herziening van de RIE is pas +/- Q3 2023 definitief.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Screening sectoren 'textiel' en 'papier en pulp'	Q4 2022	opgestart	Screening van PFAS-gebruik in de sectoren 'textiel' en 'papier en pulp' bij RIE-installaties op basis van emissiemetingen op het bedrijfsafvalwater.
Actualisatie Omgevingshandhavingplan: Toezicht en controle op zelfcontrole	Q4 2022	opgestart	Er wordt nagegaan hoe handhavingsinitiatieven voor toezicht en controle op de zelfcontrole van bedrijven en de opvolging van meldingen door bedrijven in deze context structureel kunnen ingezet worden op en deze waar mogelijk versterken.
Uitvoering van en beleidsverkenning samenhang publiek en privaat toezicht	Q3 2023	opdracht gegund	De opdracht voor dit onderzoek wordt gegund in Q4 2022.

Beleidsverkenning “hoe kan de samenwerking met andere actoren bijdragen aan een efficiëntere handhaving?” Hierin worden o.a. wetgevende mogelijkheden voor publiek private samenwerking inzake handhaving onderzocht (waaronder ook zelfcontrole).	Q4 2023	Studie afgerond	De studie is opgenomen in de onderzoeksagenda en wordt gegund in Q4 2022.
Beleidsvoorstellen formuleren op basis van de resultaten van het onderzoek	Q4 2023	Nog niet opgestart	Kan pas worden opgestart na uitvoering onderzoek.

Aanbeveling 61 – Sanering historische bodemverontreiniging

61. Binnen het Vlaamse milieubeleid is het opstarten van de sanering van alle historische bodemverontreiniging tegen 2036 een belangrijke doelstelling. De onderzoekscommissie ondersteunt die ambitie. Als er tijdens een project een verontreiniging wordt vastgesteld, wordt die in eerste instantie altijd gesaneerd als de risicoanalyse aantoont dat sanering aangewezen is. De inzetbaarheid van alle mogelijke saneringstechnieken, zowel in situ als ex situ, moeten dan ook onderzocht worden en gemotiveerd, geweigerd of aangenomen worden. De motivatie gaat ruimer dan een loutere financiële afweging. Als uit dat onderzoek blijkt dat sanering onmogelijk is, mag volgens het standstillprincipe de vervuiling door de werkzaamheden op geen enkele manier verspreid worden. Als het standstillprincipe niet als minimum kan worden gegarandeerd en er dus extra milieu- of gezondheidsrisico's door ontstaan, kunnen de werkzaamheden op die locatie niet uitgevoerd worden.

Beschrijving aanpak	<p>Er wordt bepaald of de aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen, zoals PFAS, gelijklopend blijft met andere genormeerde verontreinigingsparameters. Tevens wordt bekeken of de verdere opbouw van het historisch passief via wetgevend initiatieven kan vertraagd worden.</p> <p>Er wordt geëvalueerd of een gedegen risico-analyse haalbaar is nog voor de fase van beschrijvend bodemonderzoek. Intussen wordt tegen eind 2022 de bestaande prioriteitsstelling voor saneringen aangepast met een nog meer toegespitste focus op humaan-toxicologische bedreigingen.</p> <p>Begin 2024 zal een beleidskeuze voorgelegd worden welke ruimere maatschappelijke doelen (volksgezondheid, klimaat,...) eveneens in deze prioriteitsstelling kunnen mee in rekening worden gebracht .</p> <p>Begin 2024 zal er door OVAM een beleid uitgewerkt worden rond pro-actief ambtshalve staalnames met het oog op een verhoogde bescherming van de burger.</p> <p>Bij de afweging tussen de diverse saneringstechnieken worden ook gezondheids- en duurzaamheidscriteria toegepast.</p>
---------------------	--

	Het onderwerp van bovenvermelde aanbeveling wordt onder meer vanuit het standpunt grondverzet (vaststelling bodemverontreiniging bij grondverzet, verhinderen van bodemsanering door grondverzet, omgaan met restverontreiniging bij grondverzet, ...) geanalyseerd. Deze analyse bevat een bevraging van alle stakeholders. Voorstellen voor remediëring worden geformuleerd op basis van feedback.
Knelpunten	Datakwaliteit gemeentelijke inventaris
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Aanpassing prioriteitsstelling saneringsdossiers	Q4 2022	Opgestart	De prioriteitsstelling wordt berekend en uitgewerkt
Berekening benodigde middelen 2036 met en zonder PFAS. Berekening scenario's middelen 2036 met en zonder PFAS	Q3 2023	Opgestart	Intern is een project opgestart om deze mijlpalen uit te werken De afweging van verschillende scenario's is cruciaal om vervolgstappen te kunnen bepalen
Aanpassing prioriteitsstelling saneringsdossiers naar ruimere kader	Q1 2024	Nog op te starten	pas voorzien voor 2024
Opmaak beleid pro-actieve staalnames	Q1 2024	Nog op te starten	pas voorzien voor 2024
Analyse grondverzet en standstill	Q4 2023	Nog op te starten	Pas voorzien voor 2023
Opmaak remediëringvoorstellen grondverzet	Q4 2023	Nog op te starten	Pas voorzien voor 2023

Aanbeveling 62 – Kadastrale werkzone

62. De wijze waarop met de kadastrale werkzone kan worden omgegaan, wordt verder geëvalueerd, waarbij onder meer het begrip 'project' wordt gedefinieerd.

Beschrijving aanpak	De begrippen 'kadastrale werkzone' en 'project' worden afgebakend. Navolgend worden de codes van goede praktijk herzien en gewijzigd.
Knelpunten	Momenteel geen knelpunten geïdentificeerd.

Trekker	OVAM
---------	------

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Het afbakenen van de begrippen 'kadastrale werkzone' en 'project' met inbegrip van het formuleren van beleidsvoorstellen.	Q4 2022	Opgestart	De afbakening wordt verder uitgewerkt
Voorstellen herziening codes van goede praktijk afbakening kadastrale werkzone en gebruik binnen de kadastrale werkzone	Q4 2022	Opgestart	Voorstellen worden uitgewerkt

Aanbeveling 63 – Toetsingswaarden en -normen (VLAREBO)

63. De overheid bepaalt de algemene toetsingswaarden en normen (opgenomen in VLAREBO).

Beschrijving aanpak	<p>OVAM neemt het afleiden van bodemnormen voor nieuwe stoffen en de herziening van de bestaande bodemnormen op via het jaarprogramma VITO/OVAM. Jaarlijks worden in overleg de prioriteiten voor de invulling van deze taak vastgelegd, waarbij ook een evenwicht wordt gezocht tussen herziening (aanpassen aan nieuwe wetenschappelijke bevindingen) van bestaande normen en het afleiden van normen voor nieuwe parameters. Ook het 'up to date' houden van de methodiek voor normafleiding gebeurt via deze taak.</p> <p>AZG heeft een ondersteunende rol. Vanuit AZG worden risicogrenswaarden en Gezondheidskundige Advies Waarden (GAW's) aangebracht die gebruikt kunnen worden als vertrekpunt voor bepaling van toetsingswaarden.</p> <p><u>Achtergrondinformatie</u> De Vlaamse Regering is bevoegd om de richtwaarden, streefwaarden en bodemsaneringsnormen in de bijlagen van VLAREBO (respectievelijk bijlage II, III en IV) vast te leggen. De OVAM heeft een beleidsondersteunende rol in het proces van totstandkoming van de waarden. In tegenstelling tot de andere milieucompartimenten zoals lucht en water bestaan er voor bodem(sanering) geen criteria op Europees niveau. De verschillende lidstaten staan daar zelf voor in.</p> <p>Het is belangrijk om het onderscheid tussen normen en toetsingswaarden te duiden. Pas wanneer toetsingswaarden in VLAREBO, zijn opgenomen, spreken we van normen (richtwaarden/bodemsaneringsnormen). Voor stoffen zoals PFAS,</p>
---------------------	--

waarbij de wetenschappelijke kennis nog zeer sterk evolueert, is het een voordeel om te werken met toetsingswaarden, gelet op de flexibiliteit ervan. Voor parameters waarvoor er bodemsaneringsnormen in het VLAREBO staan, is het daarenboven nodig om een onderscheid te maken tussen nieuwe en historische verontreiniging, omdat daar verschillende procedures mee verbonden zijn. Zeker voor nieuwe zorgwekkende stoffen zoals PFAS is het onderscheid tussen nieuwe en historische verontreiniging moeilijk te maken. Bodemsaneringsnormen/toetsingswaarden zijn een signaalwaarde voor verder onderzoek. In het oriënterend bodemonderzoek zijn het de drempels die de noodzaak voor een beschrijvend bodemonderzoek aanduiden. In het beschrijvend bodemonderzoek worden ze gebruikt voor het afperken van verontreiniging in bodem en grondwater.

De selectie van nieuwe stoffen voor normafleiding was vroeger voornamelijk gebaseerd op bevindingen uit de praktijk en gebeurde in overleg met de bodemsaneringssector. Sinds een 10-tal jaar lopen er bij de OVAM beperkte acties voor de aanpak van bodemverontreiniging met nieuwe zorgwekkende stoffen. Bevindingen uit de praktijk worden nu ook aangevuld met gegevens uit verkennende meetcampagnes. Factoren die worden meegenomen worden bij de prioriteitsbepaling zijn: omvang van het probleem, mogelijke blootstellingsrisico's en eigenschappen van de stoffen, zoals toxiciteit, mobiliteit en persistentie.

Aanpak:

Voor het selecteren van de nieuwe zorgwekkende stoffen waarvoor toetsingswaarden/bodemnormen moeten worden afgeleid, zijn meer gegevens nodig, zowel meetgegevens als wetenschappelijke kennis over (eco)toxiciteit en gedrag in bodem en grondwater. De lijst van stof(groepen) waarvoor mogelijks toetsingswaarden/normen moeten worden afgeleid is immers omvangrijk: gebromeerde vlamvertragers, microplastics, pesticiden, weekmakers, ... Er zijn duizenden chemische stoffen die voorkomen in dagdagelijks gebruikte producten, en die mogelijks in het milieu kunnen terecht komen.

De reeds lopende acties van de OVAM met gerichte verkennende meetcampagnes voor diverse stofgroepen zal worden geïntensifieerd (mits beschikbaarheid van de nodige middelen). Er werd reeds een inventarisatie uitgevoerd van mogelijk gegevensbronnen in Vlaanderen ([link](#)). Deze inventarisatie ondersteunt beleidsontwikkeling m.b.t. diffuse bodemverontreiniging. Veel nieuwe zorgwekkende stoffen zijn immers als diffuse bodemverontreiniging aanwezig.

Andere belangrijke gegevensbronnen zijn de data van de Vlaamse humane biomonitoring (nl. over humane blootstellingsrisico's), en de meetgegevens van VMM (nl. diffuse verontreiniging in grondwater). De OVAM zal ook meetgegevens en andere info verzamelen via de decretale bodemonderzoeken (inclusief ambtshalve bodemanalyses) en via onderzoeksverplichtingen in kader van grondverzet.

	<p>De aanpak wordt georganiseerd per stof of per stofgroep. Voorstellen van bodemsaneringsnormen/toetsingswaarden worden door VITO afgeleid volgens de voorgeschreven methodieken, en voorgelegd aan een stuurgroep (samengesteld uit vertegenwoordigers van OVAM en andere administraties, vertegenwoordigers van de erkende bodemsaneringsdeskundigen, en, indien relevant, andere experts). Ontwerp-bodemsaneringsnormen/toetsingswaarden worden vervolgens ook voorgelegd aan de relevante sectoren.</p> <p>Vanuit een samenwerking tussen het beleidsdomein Omgeving en AZG werd in maart 2022 een tijdelijk handelingskader opgemaakt voor PFAS, waarbij rekening is gehouden met het gezondheids- en milieuperspectief. Op basis van voortschrijdende inzichten over achtergrondwaarden in de voeding enerzijds, en de nood aan de juridische verankering van deze tijdelijke normen anderzijds, werd een herzieningstraject van het handelingskader opgestart met als resultaat een voorstel van nieuw normenkader PFAS voor bodem en grondwater. De actualisatie van het normenkader is uitgevoerd door VITO en onderworpen aan een peer review met academische experts en experts op het vlak van toepassing van de normen in de praktijk in de Commissie Sanering en Grondverzet. Het voorstel van normenkader werd ook toegelicht aan verschillende stakeholder op Vlaams niveau en zal in november 2022 voor eerste principiële goedkeuring voorgelegd worden aan de Vlaamse regering.</p>
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Moeilijkheid om mijlpalen te formuleren: <ul style="list-style-type: none"> ○ onzekerheid over de wetenschappelijke evoluties, • Voor nieuwe zorgwekkende stoffen is een belangrijk knelpunt het ontbreken van wetenschappelijke kennis en data die nodig zijn om toetsingswaarden en normen af te leiden.
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Verankeren PFAS-parameters in VLAREBO	2023	Opgestart	Ontwerpteksten worden voorbereid

Aanbeveling 67 - Bodemattest

67. Op het moment dat een perceel wordt opgenomen in het grondeninformatieregister (GIR), moet de OVAM de eigenaar daarvan op de hoogte brengen, met de vraag om ook de eventuele huurder of gebruiker daarvan op de hoogte te brengen. Als het (te verwachten) gebruik van de grond conflicteert met de vaststellingen in het GIR, moet de Vlaamse overheid de eigenaar, de huurder of de gebruiker daarvan op de hoogte brengen. Bij elke overdracht van de grond moet die

informatie samen met het bodemattest aan de nieuwe eigenaar worden bezorgd. De informatie op het bodemattest moet transparant en goed begrijpbaar zijn voor de ontvanger, aangezien het dikwijls gaat om burgers zonder enige kennis over bodemverontreiniging.

Beschrijving aanpak	<p>In de aanloop naar de POC zijn reeds wijzigingen doorgevoerd aan de inhoud van het bodemattest. Een algemene verwijzing naar de centrale PFAS website met info over de No-Regret Zones is opgenomen onder het luik “Extra informatie”. Als een terrein opgenomen is in de inventaris van brandweer(oefen)terreinen en incidenten, dan wordt dit eveneens specifiek vermeld. Een te onderzoeken toekomstige aanpassingen is de uitbreiding naar alle PFAS verdachte locaties en een verwijzing naar de informatie die ontsloten wordt via de PFAS verkenner bij DOV (zie aanbeveling 30).</p> <p>In 2023-2024 staat een hervorming van het bodemattest op de planning. Eén van de doelstellingen hierbij is om bodeminformatie transparant en goed begrijpbaar te ontsluiten. Ook dienen bepaalde IT-technische knelpunten in het beheer van het GIR weggewerkt te worden.</p> <p>Het bodemattest is momenteel een belangrijk juridisch instrument, er wordt gekeken of dit kan versterkt worden. Het adviseren van eigenaars en huurders, ook over (potentieel) conflicterend gebruik van het terrein met de vaststellingen in het GIR, vergt een inspanning op langere termijn met wijzigingen aan het Bodemdecreet, uitvoeringsbesluit en de procedures. Hier moet overwogen worden of het toepassingsgebied voor het aanvragen van bodemattesten moet worden herbekeken.</p>
Knelpunten	<p>Geen op korte termijn.</p> <p>De aanpassingen op middellange termijn vergt verdere IT analyse en ontwikkeling, en aanpassing van het beheer van het GIR. Deze aanpassing dringt zich op door de uitbreiding van de scope van voornamelijk terreinen met risico-inrichtingen naar breder terreinen met diffuse bodemverontreiniging, regionale bodemverontreinigingen en ruime no-regret zones.</p>
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Tekstuele aanpassingen bodemattest, toevoeging PFAS locaties onder “extra informatie”	Q4 2023	Opgestart	Een visie-oefening rond het bodemattest is versneld opgestart

Inhoudelijke hervorming bodemattest	Q4 2024	Nog op te starten	Voorzien voor 2024
-------------------------------------	---------	-------------------	--------------------

Aanbeveling 68 – Autonome staalname OVAM

68. Bij een vermoeden van verontreiniging en met respect voor de rechten van de eigenaar van de mogelijk verontreinigde gronden moet de OVAM in staat zijn om autonoom stalen te nemen als dat aangewezen lijkt volgens een geformaliseerde risicoanalyse. Eventuele wetgevende belemmeringen moeten aangepakt worden.

Beschrijving aanpak	Er wordt nagegaan op basis van welke signalen de OVAM pro-actief ambtshalve staalnames voorziet met het oog op een verhoogde bescherming van de burger en bekijken in welke situatie het aangewezen is dat OVAM dit doet.
Knelpunten	Datakwaliteit beschikbare gegevens Afhankelijkheid van andere beleidskeuzes
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Ontwikkelen beleid pro-actieve staalnames	Q1 2024	Op te starten	Voorzien voor 2024.

5.3 Beleidsevaluatie

Aanbeveling 16 – 17 - MER

16. De voorwaarden waarmee bepaald wordt of bedrijven MER-plichtig zijn, worden geëvalueerd.

17. Zowel bij een MER als bij de MER-screening is een onderdeel 'mens en gezondheid' opgenomen. Samen met het agentschap Zorg en Gezondheid (AZG) wordt, getoetst of dat onderdeel nog steeds voldoende accuraat en actueel is. Het team-MER moet over voldoende expertise beschikken om de gezondheidsrisico's in eerste instantie correct te kunnen inschatten.

Aansluitend wordt de wijze van adviesverlening van het agentschap Zorg en Gezondheid daarop intern afgestemd.

Beschrijving aanpak	<p>Er loopt een evaluatie van de milieueffectrapportage(m.e.r.) waarin ook de huidige bijlagen I, II en III herzien worden (cfr. Conceptnota Modernisering MER (milieueffectrapport) dd. 11/02/2022) nl.</p> <ul style="list-style-type: none"> • afschaffen ontheffingsmogelijkheid dus van de huidige bijlage II, • voorzien nieuwe 'screenings' bijlage, • evalueren bijlage I. <p>Bij de herziening zal deze aanbeveling mee onderzocht worden. Het aspect 'Mens en gezondheid' maakt deel uit van een MER/screening. De risico's op de menselijke gezondheid is op dit moment al één van de criteria die in een screening moeten onderzocht worden (volgens het DABM, bijlage II 1°, g).</p> <p>In het huidig richtlijnsysteem Mens-gezondheid staan criteria die richting geven over wanneer Mens-gezondheid een sleuteldiscipline is in een MER en hoe deze discipline moet uitgewerkt worden in een MER. In het regeerakkoord werd beslist om de decretale verankering van deze richtlijnenboeken op te heffen. Volgens de conceptnota blijft het expertisecentrum m.e.r. de nodige ondersteuning van actuele informatie- en inspiratiebronnen als guidance (handleidingen,...), actuele wetenschappelijke kennis en goede praktijken aanbieden, via een online dynamisch platform. De criteria en methodologie uit de huidige praktijk blijven bijgevolg bestaan en zullen samen met het AZG geëvalueerd worden in het licht van de PFAS problematiek.</p> <p>De nood aan expertise bij het Team Mer zal als aandachtspunt meegenomen worden bij de verdere transformatie van het Vlaams expertisecentrum m.e.r. en haar kennisnetwerk. Het expertisecentrum zal handvaten aanreiken om te bepalen wanneer het AZG om advies moet gevraagd worden in functie van de scoping en de kwaliteit. Het is evident nodig dat het expertisecentrum blijvend zal kunnen beschikken over de nodige expertise bij het AZG voor het bepalen van deze criteria in guidances en handleidingen maar ook via advisering bij de verschillende MER-procedures waar noodzakelijk. De surveillancestructuren en Health Impact Assessment tools van het AZG, zoals de environmental health impact simulator, het INTEGO-netwerk, GAW-afleiding, risicobepaling van het samen voorkomen van chemische stoffen, de RICA-tool, ... dragen hiertoe bij.</p> <p>Uitdagingen die hier nog extra aandacht krijgen zijn de doorwerking van REACH (en een beleid Zeer Zorgwekkende Stoffen) en het in kaart brengen (met verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer) van de humane gezondheidsgebruiksruimte om te komen tot een meer gebiedsgeïntegreerde risico-analyse.</p>
Knelpunten	Voor aanbeveling 16: De Europese verankering van de m.e.r.-plicht in de EU-RL.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Inwerkingtreding regelgeving Modernisering MER	2023	Opgestart	Tijdens procedure goedkeuring wijzigingsdecreet worden de nodige uitvoeringsbesluiten voorbereid waaronder het project-MER-besluit waar de bijlagen worden herzien.
Inwerkintreding digitale dienstverlening (waaronder screeningstool en kennisplatform)	2023	Opgestart	Screeningstool wordt momenteel ontwikkeld.

5.4 Onderzoek

Aanbeveling 15 – Milieugebruiksruimte en gezondheidsgebruiksruimte

15. Er wordt onderzocht op welke wijze de cumulatieve impact van verschillende industriële processen en activiteiten binnen een regio in kaart kunnen worden gebracht om zo de 'milieugebruiksruimte' en de 'gezondheidsgebruiksruimte' daarvoor te kunnen bepalen en in rekening te brengen.

Beschrijving aanpak	<p>Een geïntegreerde benadering, met als doel de preventie en beheersing van de emissies in alle milieucompartimenten, is al het uitgangspunt van de Vlaamse omgevingsvergunning alsook van de Europese richtlijn Industriële Emissies (het kader voor het vaststellen van milieuvoorwaarden voor de grootste industriële installaties in Vlaanderen). Voor wat betreft de draagkracht van een gebied op vlak van cumulatieve milieudruk, moet het beleid echter nog versterkt worden.</p> <p>De aanpak van deze aanbeveling vereist verder verkennend en ontwerpend onderzoek. Dit moet leiden tot het integreren van monitoringdata van puntbronnen (via kruispuntbank) en meetnetten, tot het versterken van de immissie aanpak (parallel aan emissiebepalingen) en het uitwerken van gebiedsplannen mét milieu- en gezondheidsparameters (gebaseerd op monitoringsdata) als kapstok voor vergunningenbeleid (zie ook aanbeveling 18)</p> <p>Het systeem moet gevoed worden en gebruikt kunnen worden door alle betrokken adviesverlenende instanties en vergunningverlenende overheden. De PFAS-verkenner kan de basis zijn van een systeem waarin</p>
---------------------	--

	<p>alle emissie en immissie relevante data kan worden gegroepeerd en gepubliceerd – op 2 niveaus (overheid en publiek) (zie aanbeveling 48)</p> <p>Daarnaast wordt in de schoot van AZG een werkgroep Zeer Zorgwekkende Stoffen opgericht. Deze zal kijken naar causaliteit, een prioritering uitwerken en advies verlenen over gezondheidskundige advieswaarden in de diverse milieumedia (binnenmilieu, water, bodem, lucht, ...) en grenswaarden van chemische stoffen in de mens.</p> <p>Er zijn echter al initiatieven in die richting, bv het initiatief 'Vlarem-rethink' dat binnen het AZG gegroeid was uit het kerntakenplan (2016: VR 2015 1707 DOC 0728-7 QUATER), waarbij een risicobenadering voorop staat en de capaciteit risicogericht wordt ingezet. Het principe gaat uit van het bepalen van de natuur- en/of humane gezondheidsgebruiksruimte van een gebied, en bekijkt daar de marge die nog mogelijk is om economische initiatieven te nemen. De basis van de risicoanalyse ligt in een gezondheid-impactanalyse, gezondheidssurveillance, milieumonitoring en een doordacht uitgewerkte locatie specifieke risico-acceptatie. Naast geluid, geur en andere impactparameters is de blootstelling aan Zeer Zorgwekkende Stoffen een hoeksteen, als te toetsen aan de draagkracht van mens en omgeving. Het AZG heeft sinds dit kerntakenplan diverse ondersteunende initiatieven uitgewerkt (methodiek gecombineerde blootstelling, samenwerking INTEGO surveillance morbiditeit, optimalisatie onderzoek kankerclusters, methodiek milieugezondheidskundige risico-inschattingen, validatie RICA-tool i.s.m. afdeling omgevingshandhaving, methodiek afleiden van gezondheidskundige advieswaarden, signaalbeleid MMK-werking optimaliseren, samenstelling Vlaamse Werkgroep Zeer Zorgwekkende Stoffen, ...).</p> <p>Parallel zal er een update gemaakt (sinds 2009 waarbij er een gezondheidskundige prioritering van de G-rubrieken werd gemaakt i.s.m. 8 academici) worden van de evaluatie van de G-rubrieken als milieuhygiënisch te adviseren rubrieken in VLAREM, en verwachtingen hierrond.</p>
Knelpunten	<p>Dit vereist een andere benadering van VLAREM, en inzet op monitoring en analyse – ten koste van de huidige en wellicht verouderde verwachtingen in de taakinvoering.</p> <p>Een academische of toegepaste opleiding van professionals in de medische-milieukunde is momenteel niet structureel beschikbaar.</p>
Trekker	AZG en Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Opvolgen herziening RIE	2022 - 2024	opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
Uitwerking kruispuntbank			Zie aanbeveling 22-46
Opstart verder verkennend en ontwerpend onderzoek		Op te starten	De aanpak hiervoor moet nog uitgewerkt worden.

Aanbeveling 25 – Blijvende bedrijfs- en productaansprakelijkheid

25. De piste van de blijvende bedrijfs- en productaansprakelijkheid (voor historische en eventuele toekomstige verontreinigingen) wordt verder onderzocht. In dat kader wordt vanuit preventief oogpunt bij Europa aangedrongen om de 'life cycle responsibility' in te passen in de REACH-verordening. Voor omgevingsvergunningen die de productie van nieuwe chemische stoffen omvatten, wordt een 'life cycle assessment' van die stoffen gevraagd.

Beschrijving aanpak	<p>Voor wat de gewenste inschrijving van de 'life cycle responsibility' in de REACH Verordening betreft, kan verwezen worden naar de aanpak (en timing) omschreven bij aanbeveling 12.</p> <p>Er is geen vergunningsplicht voor chemische stoffen op zich. Er geldt enkel een vergunningplicht voor chemische installaties en de opslag van stoffen met gevaareigenschappen. In de vergunning wordt wel gedifferentieerd per type chemische installatie.</p> <p>Een beperking op de productie van chemicaliën zou innovatie niet ten goede komen.</p> <p>In het voorstel van de Europese Commissie voor bijstelling van de RIE wordt een verplichting voorgesteld om een levenscyclus analyse uit te voeren van de milieuprestatie van de hele keten (zowel downstream als upstream).</p>
Knelpunten	<p>Zie aanbeveling 12 voor wat de elementen i.h.k.v. de REACH herziening betreft.</p> <p>Publicatie van de RIE, verwacht eind 2023, is onontbeerlijk.</p>
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Opvolgen herziening REACH	Doorlopend	Opgestart	

Opvolging herziening RIE	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
--------------------------	-----------	-----------	--

Aanbeveling 44 – Milieuzorgplicht bedrijven

44. In het kader van de milieuzorgplicht zal een bedrijf dat onderzoek laat uitvoeren waaruit blijkt dat er specifieke milieu- of gezondheidsproblemen zijn, dat altijd melden.

Beschrijving aanpak	<p>De Europese Commissie heeft een voorstel voor de evaluatie van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) gelanceerd. Hierin is een verplichting opgenomen om voor alle IIOA's met een GPBV-installatie een milieumanagement systeem (MMS) te verplichten. Bovendien is dit MMS verplicht publiek. Een onderdeel van het MMS is de chemische inventaris. Hierin vraagt men specifiek aan de bedrijven om een chemische inventaris op te maken van gevaarlijke stoffen die aanwezig zijn, mét een risicoanalyse van hun impact op het milieu en de volksgezondheid én een verplichting om actief op zoek te gaan naar alternatieven.</p> <p>Deze informatie dient publiek te zijn, dit hangt samen met de uitwerking van de zogenaamde kruispuntbank (zie aanbeveling 22-46) en een herziening van het IMJV. Later zal worden geanalyseerd of dit breder moet toegepast worden in Vlaanderen (de RIE geldt enkel voor GPBV-installaties).</p>
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking kruispuntbank (aanbeveling 22-46) • Het EC voorstel voor de RIE is pas +/- Q3 2023 definitief
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Opvolgen herziening RIE	2022 - 2024	opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
Uitwerking kruispuntbank	2023-2025	Op te starten	Zie aanbeveling 22-46

Aanbeveling 45 – Risicosignalering

45. Vanuit het voorzorgsprincipe wordt onderzocht op welke wijze een effectieve en vroegtijdige risicosignalering kan worden uitgewerkt, waarbij rekening wordt gehouden met de kindnorm, de cocktaileffecten en de traceerbaarheid van chemische stoffen.

Beschrijving aanpak	<p>In het kader van 5^{de} cyclus van het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma (VHBP, 2022-2027) wordt de blootstelling van de Vlaamse bevolking aan mengsels van chemische stoffen en mogelijke gezondheidseffecten (ook vroegtijdige gezondheidsmerkers) onderzocht met specifieke aandacht voor kinderen. De resultaten van dit onderzoek geven directe input voor een risico-gebaseerd beleid waarvoor de nodige structuren verder verstrekt worden.</p> <p>Dit Vlaamse onderzoek wordt ook ingebed in het uitgebreide Europese onderzoekspartnerschap PARC (2022-2029) waarbij de ontwikkeling van risicobeoordeling, en –management van chemische stoffen als centrale doelstelling heeft.</p> <p>Specifieke studies en surveillance gezondheidsdatabases dragen bij aan risicosignalering waaronder de E-HIS (waarin gezondheidssimpact theoretisch wordt doorgerekend vanuit metingen, modelleringen). Specifiek voor PFAS en de andere Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zal binnen de Vlaamse Werkgroep ZZS de risicosignalering algemeen theoretisch worden bekeken.</p> <p>Cf. het Preventiedecreet worden kinderen altijd als een kwetsbare groep beschouwd in milieublootstelling.</p> <p>Het AZG werkt momenteel aan een klachten- en dossieropvolgsysteem waarbij het signaalbeleid van de MMK's wordt geïntegreerd.</p> <p>Binnen de Hub ZZS zal de risicosignalering opgevangen uit verschillende domeinen gebundeld en besproken worden.</p> <p>Tracering van risico's begint echter wel bij correcte en transparante rapportage vanuit de industrie en bij sectoranalyse betreffende chemische processen/gebruik. Hier ligt een overheidsexterne verantwoordelijkheid.</p>
Knelpunten	Momenteel geen knelpunt geïdentificeerd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Start 5de cyclus van VHBP	Q4 2022	opgestart	Vorbereidend dossier is opgemaakt.

5.5 Operationeel

Aanbeveling 13 – Uniforme stofbenaming Vlaamse overheid

13. Bij de Vlaamse administraties wordt gewerkt met een uniforme stofbenaming die minstens het

CAS-nummer vermeldt. Die benaming wordt gebruikt in alle overheidsdocumenten, overheidscommunicatie, vergunningsaanvragen, interne en externe rapporten enzovoort.

<p>Beschrijving aanpak</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De doelstelling om uniforme stofbenaming te hanteren wordt via het doorlopen van een standaardiseringstraject (OSLO- (open standaarden voor linkende overheden) traject rond codelijsten omtrent de lucht-, water- en bodemkwaliteit) ingevuld. • Er wordt door het Departement Omgeving een kader gecreëerd voor het beheer van deze uniforme lijst van stofbenamingen. Er worden afspraken gemaakt rond de verschillende stappen van het beheersproces en de bijhorende methodes, en hoe deze worden gedocumenteerd. Er wordt invulling gegeven aan de verschillende governance aspecten die hierbij benodigd zijn (i.e. rollen, verantwoordelijkheden, werk(ings)afspraken, bevoegdheden, communicatie, beslissingen,...). Bestaande standaarden worden zoveel mogelijk gevolgd. Op deze wijze wordt gegarandeerd dat de lijst steeds actueel en bruikbaar blijft en dat het de evoluties op het terrein vat. • Er wordt een draagvlak gecreëerd om de werking te bestendigen bij de belanghebbenden. Bij de opzet van het project krijgen de verschillende entiteiten de gelegenheid om deel te nemen aan workshops zodat de behoeften gecapteerd kunnen worden. In de loop van de uitvoer van het project wordt de voortgang teruggekoppeld en worden partijen betrokken waar nodig. Naarmate het kader definitief vorm krijgt, wordt er bijkomend gecommuniceerd en gepromoot, opdat het kader en de bijhorende processen geïmplementeerd worden waar nodig. • De mogelijkheden en noden om deze lijst en de werking errond binnen een wettelijk kader te verankeren worden bekeken. • Opvolging en monitoring op het gebruik van het kader en de processen volgt na de oplevering.
<p>Knelpunten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er gaan verschillende ideeën rond omtrent hoe de lijst van uniforme stofbenamingen eruit moet zien. Het belooft daarom een uitdaging te worden om tot eenduidige afgesproken lijsten te komen. Om deze uitdaging het hoofd te bieden, wordt verwezen naar de reeds bestaande standaarden, en wordt het OSLO proces gebruikt om tot nieuwe standaarden te komen. • Er zijn momenteel veel verschillende lijsten in gebruik. Na de standaardisering, volgt de adoptie van deze standaard binnen de bestaande werking. Afhankelijk van de situatie zal die gepaard gaan met bijkomende kosten. Hier zal het een uitdaging worden om de verschillende belanghebbenden de benodigde budgetten te laten vrijmaken om deze investeringen te doen. Teneinde dit risico te ondervangen, wordt gewerkt aan draagvlakcreatie en bewustmaking bij het management van deze belanghebbenden.

	<ul style="list-style-type: none"> De status van de implementatie bij de belanghebbenden wordt opgevolgd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Afgeklopt model die de standaard vastlegt	Q2 2023	opgestart	Standaardiseringstraject (OSLO-traject) werd opgestart. Van de 3 werksessies is er reeds 1 doorgegaan. De standaard zit nu in Public Review
Oprichten governance om lijsten actueel te houden	Q4 2023	Nog op te starten	
Adoptie van de standaard		Nog op te starten	Afhankelijk van voorgaande mijlpalen. Opstart ten vroegste Q3 2023

Aanbeveling 14 – Adviesverlening Vlaamse overheid

14. Adviesverlening van de Vlaamse overheidsdiensten aan andere vergunningverlenende overheden is een kerntaak bij vergunningverlening en moet dan ook opnieuw scherp gesteld worden. Een betere inschatting van risicovolle activiteiten dringt zich op en vraagt een kwaliteitsvolle adviesverleningsprocedure. Kwaliteitsvolle adviesverlening vereist ook een efficiënte tijdsbesteding. Er wordt daartoe een evaluatie gemaakt van (decretaal) verplichte adviesvragen. Bij het opstellen van de lijst van verplichte adviezen is de impact op gezondheid en milieu het leidende principe. Tevens wordt ernaar gestreefd dat alle adviserende instanties hun adviesfunctie ter harte nemen.

Beschrijving aanpak	<p>Er is een samenhang met de Conceptnota Omgevingsvergunning (VR 2022 1102 MED.0045/1TER)</p> <p>Zie punt 3.7.1 [...] <i>We houden de lijst van adviesinstanties tegen het licht en zorgen voor een aanpassing waar nodig. Wanneer adviezen inhoudelijk geen meerwaarde met zich meebrengen, worden ze afgebouwd. Waar adviezen belangrijk zijn, kunnen bijsturingen nodig zijn. Anderzijds bouwen we extra adviezen in voor projecten inzake mestverwerking (VLM) of projecten waar de Toegankelijkheidsverordening van toepassing is (Inter). Er wordt ook een oplossing gevonden voor de advisering vanuit de brandweerdiensten (aangezien dit geen gemeentelijke diensten meer zijn).</i> [...] <i>Belangrijk is ook dat de adviesinstanties zich in hun advies beperken tot de vraag of het project aanvaardbaar is vanuit hun beleidsdomein of</i></p>
---------------------	--

	<p><i>expertise. Het advies houdt geen indeplaatsstreding in van de aanvrager, noch van de vergunningverlenende overheid. Een adviesinstantie moet zich beperken tot een advies in het specifieke domein waarom ze als adviesinstantie bestaan. Men moet dus niet de ganse aanvraag beoordelen op elk punt; dat is de taak van de vergunningverlenende overheid. Daarom zullen we in het decreet de inhoud en draagwijdte van de adviezen verduidelijken.</i></p> <p>De administratie werkt een plan van aanpak uit rond deze aanbeveling/onderzoeksvraag.</p> <p>Hierbij zal worden gekeken naar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Output: hoe adviesinstanties adviseren <ul style="list-style-type: none"> ○ hoe vaak, geïntegreerd of deeladviezen, welke dossiers, welk soort adviezen, standaardadviezen, geen adviezen, rol en deelname commissie) ○ ook reden waarom wel/niet advies geleverd wordt (tijdsinvestering en kwaliteit) • Outcome: hoe de adviezen bijdragen in de beslissing <ul style="list-style-type: none"> ○ inhoudelijke meerwaarde (WIE/WAAROVER), tegenstrijdige adviezen, doorwerking van de adviezen ○ ook overlap van voorwerp van adviezen <p>Hierbij zullen de kwantitatieve gegevens, die beschikbaar zijn in het Omgevingsloket meegenomen worden.</p> <p>Dit onderzoek zal gericht zijn op de verschillende wettelijke adviesinstanties, dit zijn deze opgenomen in artikel 35 e.v. van het Omgevingsvergunningenbesluit.</p> <p>Dit onderzoek zal samen met deze adviesinstanties uitgevoerd worden. Er zal ook nagegaan worden of de mogelijkheden die adviesinstanties hebben om vergunningen te herzien voldoende in de wetgeving verankerd zijn. Dit is zeker belangrijk in het kader van de vergunningen van onbepaalde duur.</p> <p>De resultaten van de evaluatie worden meegenomen in de aanpassing van het Omgevingsvergunningenbesluit.</p>
Knelpunten	Geen knelpunten geïdentificeerd
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Evaluatie van het huidige adviesverleningsproces	Q2 2023	Opgestart	
Eventuele aanpassing Omgevingsvergunningsdecreet	2023	Nog op te starten	
Aanpassing Omgevingsvergunningsbesluit	2024	Nog op te starten.	

Aanbeveling 22 – 46 – Kruispuntbank Omgeving

22. Bij vergunningsaanvragen en inspecties van de afdeling Handhaving moet de exploitant, vanuit zijn zorgplicht, alle relevante informatie transparant en volledig aanbieden. Die informatie wordt bijgehouden in een nog te ontwikkelen kruispuntbank omgeving, zodat een uniek dossierbeheer mogelijk is.

46. Er wordt een kruispuntbank omgeving opgezet, waardoor een uniek dossierbeheer mogelijk is. De digitale, geïntegreerde databank verzamelt de opgevraagde gegevens van bedrijven, alsook alle overheidsinformatie zoals vergunningen, vaststellingen vanuit handhaving enzovoort. Dat zorgt enerzijds voor een administratieve vereenvoudiging voor de bedrijven, en anderzijds kan daardoor alle beschikbare informatie eenvoudig ter beschikking gesteld worden van de adviesverlenende, vergunningverlenende, en handhavende overheid, alsook van de lokale overheid van het grondgebied waar de bedrijven gevestigd zijn.

Beschrijving aanpak	<p>De kruispuntbank moet gezien worden als een systeem waarlangs geïntegreerde milieu-informatie kan bevroegd worden via bijvoorbeeld een web-toepassing zoals Geopunt. Achterliggend zullen daarop verschillende systemen gekoppeld worden zoals een vergunningenregister, een register 'stoffenbalans' (zie aanbeveling 21), en herziening IMJV</p> <p>Het voorwerp van de vergunning voor alle milieu-domeinen is de ingedeelde-inrichting-of-activiteit (IIOA). Een register van vergunde inrichtingen (vergunningenregister) die, door de tijd, een gebiedsdekkend zicht geeft op de vergunde situaties, is daarom het startpunt voor automatisch gekoppelde en semantisch afgestemde milieu-informatie. Het omgevingsloket zal voor wat betreft de omgevingsvergunningen, dit register en zijn afgeleiden vullen. Van belang is hierbij de verplichting om te werken met gestructureerde beslissingsinhoud (SBI) op het moment van het toekennen van de vergunning. Dit gaat onlosmakelijk samen met het inregelen van bijhorende afspraken op vlak van organisatie en te hanteren spelregels. Alle spelers (zowel privaat als publiek, op niveau van de Vlaamse Overheid, provincies, gemeenten) gevat in het vergunningsproces, zijn hierbij betrokken partij.</p> <p>In een vervolgstap zal alle relevante informatie (verrijkingen, emissiedata, studies, acties, ... publieke ontsluiting – intern én extern, ...) opgeslagen in andere informatiesystemen, gekoppeld worden en op maat aangeboden worden, bij voorkeur via een web-toepassing.</p> <p>De kruispuntbank heeft als doelstelling om geïntegreerde analyse (bv. in functie van risico gebaseerde handhaving) en rapportering (onder andere naar Europa) mogelijk te maken. Het zal ook de basis leggen om actieve openbaarheid van milieu-informatie in te bedden in de</p>
---------------------	---

	<p>reguliere bedrijfsprocessen, waardoor dit niet meer gezien zal worden als een extra stap maar als onderdeel van de reguliere werking.</p> <p>De kruispuntdatabank zal belangrijke informatie aanleveren waarvan de gezondheidkundige doorvertaling gevisualiseerd kan worden in de Zorgatlas (cf. naar het voorbeeld van de E-HIS en de RICA-tool – aanbeveling 15). De PFAS-verkenner zal uitgebreid worden om deze data publiek te maken (aanbeveling 48).</p> <p>De kruispuntbank ligt in lijn met het voorstel van de Europese Commissie om de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) en de PRTR (European Pollutant Release and Transfer Register) verordening te hervormen, waarbij de bestaande informatiesystemen zullen moeten geoptimaliseerd en aangepast worden. De RIE en de PRTR bieden opportuniteiten om de kruispuntbank uit te werken en invulling te geven aan de verplichtingen om informatie te verzamelen én publiek te maken.</p>
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele vergunningsdata als startpunt • Het EC voorstel voor de RIE en IEPR is pas +/- Q3 2023 definitief • Een vernieuwde visie m.b.t. milieu-rapportering naar de overheid, in functie van de eigen Vlaamse overheid noden (handhaving, geïntegreerde milieu-impact inschatting, ...) en in functie van Europese rapporteringsverplichtingen, dient uitgewerkt te worden. • Beleidsdomein breed, mogelijk andere departementen moeten betrokken worden. Het vraagt een continue inzet, die zal stijgen naarmate datacaptatie en rapporterings- en analysenoden groeien.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
<p>Traject Vergunningenregister:</p> <p>de eerste publicaties van informatie uit het omgevingsloket zijn gerealiseerd</p>	Q3 2023	Opgestart	

Traject Vergunningenregister: Business case in samenwerking met Digitaal Vlaanderen met als doel een zicht op de juridische, organisatorische, financiële en digitale randvoorwaarden om de werking van het vergunningenregister ingeregeld te krijgen.	Q3 2023	Op te starten	
Traject uitbreiding DOV: openbaar te maken van de rapporten m.b.t. bodemonderzoeken, grondverzet en bodemsaneringsprojecten	Q3 2023	Op te starten	
Traject Handhavingsplatform: koppeling sanctioneringsdata omgevingsinspectie aan Vlaams handhavingsplatform (sanctioneringsdatabank)	Q4 2023	Opgestart	
Traject Modernisering MER: Inwerkintreding digitale dienstverlening (waaronder screeningstool en kennisplatform)	2023	Opgestart	Screeningstool wordt momenteel ontwikkeld.
Semantisch afgestemde datapublicatie	Doorlopend	Opgestart.	Oslo trajecten (=standaardiseringsprojecten) worden doorlopend opgestart om maximaal de mogelijkheid te garanderen dat nieuwe informatie die gepubliceerd wordt, inhoudelijk naadloos te laten integreren met reeds bestaande informatie. Deze werkwijze moet een structureel antwoord bieden op het doorbreken van data en informatie silos.'
Opvolgen herziening RIE en PRTR-verordening m.b.t. rapportering	2022 - 2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier. Het EC voorstel voor de RIE en PRTR is pas +/- Q3 2023 definitief

Aanbeveling 29 – 47 – Draaiboek milieu-incidenten

29. Het bestaande draaiboek voor milieu-incidenten, dat zich vandaag richt op acute of accidentele gebeurtenissen, wordt uitgebreid met vastgestelde chronische situaties die al dan niet plots onder de publieke belangstelling komen en ecotoxicologische en humaantoxicologische gevolgen hebben. Dat draaiboek wordt politiek gevalideerd. Het bevat een duidelijke omschrijving van wie op welk moment moet worden betrokken bij de vaststelling van een vervuiling met (niet-genormeerde) stoffen, alsook wie welke risicoanalyses moet opmaken en hoe de besluitvorming verloopt, met duidelijke formele beslissingsmomenten. Het is daarbij ook duidelijk wie finaal de beslissingen neemt. In het draaiboek worden duidelijke afspraken vastgelegd over wat binnen de autonomie en de onafhankelijkheid van de departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid valt, en welke beslissingen door de (bevoegde) regering(sleden) genomen moeten worden. Dat moet duidelijkheid scheppen over de relatie tussen de politiek en de administratie, en de autonomie, onafhankelijkheid en expertise van de administratie handhaven.

47. In geval van calamiteiten allerlei, waarbij op grote schaal de volksgezondheid of het leefmilieu dreigt aangetast te worden, moeten alle betrokken overheidsinstanties en kabinetten onmiddellijk over alle beschikbare relevante informatie kunnen beschikken. Beleidsdomeinoverschrijdende crisiscommunicatierichtlijnen moeten daarvoor opgenomen worden in het aangepaste draaiboek voor milieu-incidenten. Bij communicatie met de burgers wordt het lokale bestuursniveau steeds actief betrokken als mede-initiatiefnemer.

Beschrijving aanpak	<p>De crisismanager van het departement Omgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • neemt initiatief om na te gaan of en hoe aan deze voorgestelde manier van werken best invulling kan worden gegeven. • waakt er mee verder over dat wanneer zich een beleidsdomeinoverstijgende crisis voordoet (bv. zowel volksgezondheid als leefmilieu), het CCVO (het Coördinatie- en Crisiscentrum van de Vlaamse overheid) overneemt als coördinerende dienst. De contactgegevens van het CCVO zijn al in het draaiboek milieu-incidenten opgenomen. <p>Daarnaast houdt AZG het lokale bestuur altijd op de hoogte als prioritaire partner, samen met de burgers. We verwijzen naar de functie van de Medisch Milieukundige van het Lokaal Gezondheidsoverleg.</p>
Knelpunten	Er werden geen knelpunten geïdentificeerd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Vorstel invulling aanbeveling door crisismanager	Q4 2022	opgestart	De crisismanager van het departement Omgeving neemt initiatief rond hoe aan deze voorgestelde manier van werken best invulling kan worden gegeven.

Aanpak crisis door CCVO	Q2 2022	gerealiseerd	De crisismanager van het departement Omgeving waakt erover dat wanneer zich een beleidsdomeinoverstijgend crisis voordoet (bv. zowel volksgezondheid als leefmilieu), het CCVO het overneemt als coördinerende dienst.
-------------------------	---------	--------------	--

Aanbeveling 30 – Databank bodemanalyses

30. Alle resultaten van bodemanalyses in het kader van een vervuiling worden aangeleverd aan de OVAM en verzameld in één databank.

Beschrijving aanpak	Het platform van Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) is hét platform in Vlaanderen langswaar we data m.b.t. bodem en ondergrond data samenbrengen en ontsluiten. In het kader van de uitbouw van de PFAS-verkenner (aanbeveling 48) werden voor de parametergroep PFAS al vele datastromen samengebracht en is een basis gelegd. Voor bijkomende datastromen (bv. grondverzetsdata) wordt een roadmap uitgetekend om deze in latere fase te kunnen toevoegen. De aanpak voor PFAS kan worden uitgebreid naar andere stof(groepen) (aanbeveling 13). Een structurele samenwerking met OVAM in uitbreiding op het huidige samenwerkingsverband DOV (DOMG, VMM, MOW) wordt in gang gezet, in lijn met de visie 2030 die voor DOV is uitgetekend.
Knelpunten	Momenteel geen knelpunt geïdentificeerd.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Samenwerkingsverband DOV uitgebreid met OVAM als partner	Q4 2022	Gerealiseerd	Op basis van principiële akkoord dd. 15/06/2022 is een nieuw samenwerkingsprotocol voor Databank Ondergrond Vlaanderen opgemaakt en bekrachtigd in de stuurgroep DOV van 19/10/2022. Formele ondertekening gebeurt na aantreden van de nieuwe AG van OVAM begin december, gaat gepaard met een plechtigheid en een communicatieactie.

Aanbeveling 36 – 49 – 50 – 53 – Samenwerking handhavingsdiensten

36. Wat het personeelsbeleid betreft moet er bijzondere aandacht gaan naar de neutraliteit en onafhankelijkheid. Extra werk- en controlemethodieken worden uitgerold om daarover te waken. Een concrete aanbeveling bestaat er bijvoorbeeld in dat bij de afdeling Handhaving dossiers in een

roulatiesysteem kunnen worden gebracht, waarbij zonder kennis- en efficiëntieverlies steeds een ‘nieuw’ kritisch oog meekijkt. Regelmatige interne en eventuele externe audits kunnen de alertheid vergroten en de werking van de diensten versterken.

49. Handhavingdiensten moeten meer beleidsdomein-overschrijdend samenwerken.

50. Door verschillen in de manier waarop verschillende Vlaamse overheidsdiensten stalen nemen, kunnen analyseresultaten niet uniform gebruikt worden in de bewijsvoering en besluitvorming. Er wordt onderzocht hoe die processen beter op elkaar afgestemd kunnen worden.

53. Om te komen tot een adequater systeem van risicoanalyse van potentiële vervuilers wordt een volwaardige audit uitgevoerd van de handhavingsinstrumenten, waarbij:

- **niet alleen overtredingen van de huidige milieuwetgeving in beschouwing genomen worden, maar ook de informatieplicht van bedrijven;**
- **naast de bestaande handhavingsinstrumenten ook de mogelijkheid en wenselijkheid van voldoende hoge punitieve schadevergoedingen worden meegenomen;**
- **ook kennis en ervaring van buitenlandse handhavingsautoriteiten worden geïntegreerd.**

Beschrijving aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Het Departement Omgeving geeft uitvoering aan het actieplan als reactie op de aanbevelingen d.d. 10 maart 2022 uit de forensische audit uitgevoerd door Audit Vlaanderen. • Het Departement Omgeving implementeert gefaseerd haar actieplan ‘uniformiteit en kwaliteit’. De uniforme staalname komt bij OVAM ook aan bod in de werkgroepen ‘staalname’, en ‘organische en anorganische parameters – laboratoria’, samen met VITO. • De betrokken inspectiediensten binnen het beleidsdomein Omgeving geven uitvoering aan het gefaseerd plan van aanpak voor het transitietraject ‘stroomlijning inspectiediensten’ • Het Departement Omgeving coördineert de uitwerking van een macro-risicoanalyse op systeemniveau die voor de verschillende thema’s/materies de belangrijkste risico’s inzake milieuhygiëne bij klasse 1-inrichtingen integreert en prioriteert. Deze macro-risicoanalyse garandeert een degelijke afdekking van de belangrijkste risico’s inzake milieuhygiëne bij Klasse 1-bedrijven. • Er wordt een systeemaudit uitgevoerd op de samenwerking van het team Milieugezondheidszorg met de verschillende diensten bij het departement Omgeving, en lokale overheden (via de Medisch Milieukundigen-werking).
Knelpunten	<p>Het definitief eindrapport van Audit Vlaanderen is nog niet beschikbaar en zal in belangrijke mate de verdere aanpak en beschrijving van mijlpalen met zich meebrengen wanneer invulling wordt gegeven aan het gefaseerd plan van aanpak voor het transitietraject ‘stroomlijning inspectiediensten’ (onderdeel C).</p>

Trekker	Departement Omgeving
---------	----------------------

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Uitvoering geven aan het actieplan als reactie op de aanbevelingen d.d. 10 maart 2022 uit de forensische audit uitgevoerd door Audit Vlaanderen.	Q4 2023	opgestart	
Gefaseerd implementeren van actieplan 'uniformiteit en kwaliteit'.	Q4 2023	opgestart	
Opmaken van actieplan in overleg met de handhavingsactoren op basis van de resultaten van de studie inzake de opmaak van een methodologie voor macro-risicoanalyse (2021), om te komen tot een macro-risicoanalyse op systeemniveau.	Q4 2022	Gerealiseerd	

Aanbeveling 39 – 40 – 41 – Beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking

39. Vlaanderen bouwt een beleidsdomeinoverschrijdende kennishub Omgeving en Gezondheid uit, zodat het sneller zicht krijgt op lopend wetenschappelijk onderzoek of dat zelf kan coördineren, waarna dat onderzoek op een efficiënte manier omgezet kan worden in beleidsaanbevelingen. Die kennishub kan het best de vorm van een netwerkstructuur krijgen, die gebaseerd is op de volgende drie pijlers:

1° een onderzoekspijler zodat bestaand onderzoek gecoördineerd wordt en even-tueel geïnitieerd kan worden;

2° een beleidspijler zodat het beleidsvoorbereidende en uitvoerende werk van de administraties beter wordt gecoördineerd;

3° een data-analysepijler zodat de verschillende beschikbare milieu- en gezondheidsdata geconsulteerd kunnen worden en sneller correlaties kunnen worden onderzocht. Op die manier worden bestaande kwaliteitsvolle partnerschappen, waaronder die met verschillende kennisinstellingen zoals universiteiten, VITO enzovoort, behouden of zelfs versterkt. Het Steunpunt Milieu- en Gezondheid zal daar dus ook in worden geïncorporeerd.

40. De juridische expertise wordt versterkt, zodat de overheid beter gewapend is voor het beleidsvoorbereidende werk en voor procedures met betrekking tot milieu en gezondheid.

41. Er wordt jaarlijks gerapporteerd in het Vlaams Parlement vanuit de beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking tussen de beleidsdomeinen Omgeving en Gezondheid.

Beschrijving aanpak	<p>Aan de nauwe beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking tussen Omgeving en Gezondheid wordt vorm gegeven d.m.v. meerdere samenwerkingstrajecten tussen verschillende entiteiten. Te vermelden is o.a. de nauwe samenwerking tussen beleidsdomeinen omgeving en gezondheid bij de opmaak van het PFAS-actieplan dat eind dit jaar op de VR zal komen en de opstart (begin 2023) van de Hub Zeer Zorgwekkende Stoffen met een geformaliseerde netwerkstructuur tussen de verschillende entiteiten (= hub ZS).</p> <p>De lopende nauwe samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en entiteiten van de Vlaamse overheid in het kader van de werkzaamheden van de opdrachthouder, zal worden ingebed in de reguliere werking van de Vlaamse overheid. Samen met de opdrachthouder wordt er vanuit de beleidsdomeinen WVG en OMG werk gemaakt van een structurele inbedding van deze samenwerking en van een verbreding ervan naar Zeer Zorgwekkende Stoffen (= Hub ZS). Dit zal vanaf 2023 leiden tot een geformaliseerd netwerkstructuur die:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een overkoepelende visie ontwikkelt • Informatie laat doorstromen naar al de relevante actoren • Onderzoek, monitoring en data coördineert • Nieuwe kennis vertaalt naar beleid • Gepast, preventief en snel reageert op (onverwachte) uitdagingen/inzichten • Potentiële probleemsituaties herkent • Afgestemde acties plant • Taken en verantwoordelijkheden afbakent • (inter)nationale informatie-uitwisseling/samenwerking uitbouwt (in belangrijke mate via bestaande structuren) • Werkt met de aanbevelingen van de Onderzoekscommissie inzake ZS <p>Jaarlijks zal er vanuit dit project geïntegreerd gerapporteerd worden over de voortgang van het PFAS-actieplan en de samenwerking rond Zeer Zorgwekkende Stoffen met steeds ook verwijzingen naar de aanbevelingen van de onderzoekscommissie.</p>
Knelpunten	<p>De huidige samenwerking wordt sterk ondersteund vanuit het team van de opdrachthouder (communicatie, coördinatie, inhoudelijke werkgroepen). Deze bijkomende inzet eindigt in december 2022.</p> <p>Een structurele inbedding van de intensieve samenwerking van het afgelopen jaar heeft een budgettaire en personeelsimpact.</p>
Trekker	departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Projectvoorstel Zeer	Q4 2022	Opgestart	Dit wordt momenteel uitgewerkt door het departement Omgeving en de opdrachtouder i.s.m. de overige entiteiten van de Vlaamse overheid.

Zorgwekkende Stoffen			
----------------------	--	--	--

Aanbeveling 42 - 43 –Zeer Zorgwekkende stoffen

42. De werkgroep Zeer Zorgwekkende Stoffen wordt in die kennishub geïntegreerd. Het doel van die werkgroep bestaat erin objectieve beoordelingskaders te ontwikkelen voor gezondheidkundige advieswaarden (GAW's) voor blootstelling aan chemische stoffen die opgenomen werden in de kandidatenlijst van Zeer Zorgwekkende Stoffen voor autorisatie van ECHA.

43. Bij het vastleggen van de lijst van Zeer Zorgwekkende Stoffen moet een systematische link worden gelegd met onderzoeks-, productie- en gebruikseenheden, om vervolgens mogelijke risico's voor mens en omgeving regio-specifiek sneller op de radar te hebben

Beschrijving aanpak	<p>Binnen de Hub ZZS (zie aanbeveling 39) wordt een breed gedragen Vlaamse strategie uitgewerkt voor Zeer Zorgwekkende Stoffen waarbij de Nederlandse aanpak als input kan dienen. De strategie wordt verder ontwikkeld vanuit een wetenschappelijke onderbouwing en op participatieve manier met alle betrokken stakeholders zodat ze gedragen is en een leidraad biedt voor huidig en toekomstig beleid, monitoring en onderzoek.</p> <p>Een belangrijk onderdeel van het Vlaamse kader vormt de werkgroep 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' aangestuurd en gefinancierd door AZG; onder het preventiedecreet artikel 20, 52 en 53. Hierin is nauwe samenwerking voorzien met Vlaamse beleidsexperten. De Werkgroep zelf is onafhankelijk cf. BVR Vlaamse werkgroepen preventief gezondheidsbeleid.</p> <p>Het doel van die werkgroep bestaat erin objectieve beoordelingskaders te ontwikkelen voor gezondheidkundige advieswaarden (GAW's) voor blootstelling aan chemische stoffen, rekening houdend met de ECHA-lijst ZZS, prioritering en de Bradford-Hill criteria voor causaliteit. Na bespreking in het Vlaams Parlement over de maatschappelijke aanvaardbaarheid van gezondheidsschade voor fysische en chemische factoren, legt de Vlaamse regering grenswaarden in de mens vast op basis van het advies vanuit de WG ZZS.</p>
Knelpunten	Mogelijke knelpunten komen in beeld bij afbakening lijst Zeer Zorgwekkende Stoffen.
Trekker	AZG en Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
De werkgroep 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' opgericht	Q2 2022	Gerealiseerd	Werkgroep is opgericht
Vlaams kader ZZS uitgewerkt	Q4 2023	Nog op te starten	Aanpak in voorbereiding onder Hub ZZS (zie aanbeveling 39).

Aanbeveling 48 – Openbaarheid van milieu-informatie

48. De onderzoekscommissie beveelt aan dat de Vlaamse overheid stappen vooruit zet met betrekking tot actieve openbaarheid van milieu-informatie.

Beschrijving aanpak	<p>Het Bestuursdecreet en het verdrag van Aarhus zijn leidend in het openbaar maken van de milieu-informatie. Het openbaar belang staat voorop.</p> <p>Recente wijziging van de PSI-richtlijn (de 'Open Data Richtlijn', reeds opgenomen in het Bestuurdecreet) legt bijkomende vereisten op voor ontsluiten van datasets die vallen onder de noemer van "hoogwaardige datasets". Dit dient binnen de 6 maand na publicatie van de verordening in uitvoering te worden gebracht. Publieke consultatie van deze ontwerp verordening liep tot 21/06/2022.</p> <p>De PFAS-verkenner vormt een startpunt in lijn met de traditie inzake actieve openbaarheid van milieu-informatie die binnen Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) van meet af aan werd gehanteerd. De systematische screening van alle datastromen die aan de orde zijn wordt voortgezet. Tevens wordt een planning opgemaakt voor gestructureerde (linked) open data publicatie.</p> <p>De kruispuntdatabank (aanbeveling 22-46) zal belangrijke informatie aanleveren (= bron) die via de PFAS-verkenner publiek gemaakt kan worden. Naast emissiedata kunnen ook andere nuttige datastromen ook via de PFAS-verkenner gepubliceerd (Rica-tool, meetnetten VMM, immisiedata, ...)</p> <p>De herzieningen van de RIE en PRTR bieden opportuniteiten om informatie te verzamelen en publiek te maken. De nieuwe publicatieverplichtingen naar aanleiding van de herziening de RIE en PRTR worden in kaart gebracht (zie Masterplan in aanbeveling 22-46). Deze nieuwe verplichtingen zullen aanleiding geven tot actieve openbaarheid van bijkomende milieu-informatie.</p>
---------------------	---

Knelpunten	Dit is afhankelijk van de ontwikkeling van een kruispuntbank.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Opvolging herziening RIE	2022-2024	Opgestart	Het departement Omgeving trekt de intra-Belgische samenwerking voor de opvolging van dit EU dossier.
Kruispuntbank uitgewerkt	2023-2025	Nog op te starten	zie aanbeveling 22-46
De datastromen uit de inventaris dd. 01/09/2021 zijn opgezet en ontsloten in de PFAS-verkenner	Q4 2023	Opgestart	De werkzaamheden die zijn opgestart in september 2021 en worden verdergezet om alle andere opgelijste datastromen te ontsluiten.
Implementatie PSI-richtlijn – hoogwaardige datasets ontsloten conform vereisten	(omzetting open data richtlijn normaliter voorzien voor 16/7/2021 - maar nieuwe timing nog niet bekend)	Nog op te starten	Dit kan pas worden opgestart bij de inwerkingtreding van de verordening.

Aanbeveling 57 – Uitvoeren bloedonderzoeken

57. De capaciteit voor het uitvoeren van bloedonderzoeken bij de bevolking wordt significant opgedreven. Als een nieuwe verontreiniging ontdekt wordt, wordt een plan van aanpak opgesteld om zo snel mogelijk bij de grootste risicogroepen bloedanalyses te doen. De manier waarop kinderen en jongeren worden gevolgd, al dan niet door middel van bloedonderzoeken, wordt secuur afgewogen, met bijzondere aandacht voor de impact op de kinderen en jongeren zelf en hun integriteit. In het PFAS-biomonitoringsnetwerk wordt een wetenschappelijke afweging gemaakt over de PFAS en/of de vervangproducten ervan die in de meetcampagnes worden opgenomen.

Beschrijving aanpak	<p>Momenteel zijn uitgebreide activiteiten lopende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3M casus <ul style="list-style-type: none"> ○ Gefocust Humane BioMonitoring (HBM)-onderzoek jongeren ○ Uitgebreid bloedonderzoek • Umicore Hoboken: Gefocust HBM-onderzoek bij jongeren in voorbereiding <p>Voor toekomstige en nieuwe milieugezondheidskundige aandachtsgebieden wordt de aanpak en strategie verder uitgewerkt en uitgevoerd onder coördinatie van het Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG) in samenwerking met betrokken actoren (o.a. OVAM, VMM, dOMG,...).</p> <p>Er wordt geoordeeld of een milieugezondheidskundige opvolging relevant is en indien zo wordt situatiespecifiek de meest relevante opvolging geselecteerd. Niet alle situaties vragen onmiddellijk een bloedanalyse of humane Biomonitoring (HBM). In de overweging worden o.a. volgende punten meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concentraties in bloed zullen in de meeste situaties niet gekoppeld kunnen worden aan blootstellingsbronnen of aan eventueel optredende gezondheidseffecten op individueel niveau. • Op collectief niveau is een gekoppelde milieumonitoring noodzakelijk. wat mogelijk inzicht geeft in een handelingskader m.b.t. blootstelling en aanleiding geeft tot een collectief zorgdoel • Lokaal, kan gezondheidsonderzoek belangrijk zijn om de sense of urgency te ondersteunen, maar zal altijd uitgaan van gekoppelde noodzakelijke milieumetingen. • Gezondheidsonderzoek (breder dan enkel bloedstaalnames) kan wel waardevol zijn, mits ingebed in een brede Vlaamse context voor onderzoeks- en beleidsdoeleinden <p>Bijkomend is het oprichten van wijkwerking (oa. MMK's van de Logo's) waar mensen terecht kunnen erg waardevol</p> <p>Bloedanalyses (of bevolkingsonderzoeken HBM) als een populatie surveillance tool worden ingezet mits toetsing aan een 4-voudig doel: inhoudelijk gelieerd zorgdoel, een beleidsdoel, een bezorgdheid van de samenleving (oa. aanpak ongerustheid) en een wetenschappelijk doel.</p> <p>De OVAM vraagt voor welke nieuwe bodemverontreinigingen AZG een plan van aanpak voor bloedanalyses wenst op te stellen en zal vervolgens afspraken maken over de onderlinge communicatie hierover.</p> <p>Om de hot-spot monitoring te kunnen uitrollen en interpreteren, is algemene Vlaamse monitoring nodig. De uitrol van de 5^{de} cyclus van Vlaams Humaan biomonitoringprogramma 2022-2027 is daarbij essentieel.</p>
---------------------	---

	In het kader van de Europese onderzoeksprogramma's HBM4EU en PARC worden kaders en procedures voor hot-spot biomonitoring uitgewerkt waarbij de Vlaamse expertise wordt geïntegreerd.
Knelpunten	Momenteel kan technisch nog niet tegemoet gekomen worden aan het voorstel om vervangproducten mee op te nemen.
Trekker	Departement Omgeving en AZG

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Resultaten HBM-programma jongeren-3M	Q2 2023	opgestart	Rekrutering afgerond, labo-analyses lopende
Resultaten uitgebreid bloedonderzoek AZG	Q2 2025	Opgestart	Rekrutering lopende
Start 5 ^{de} cyclus VHBP	Q4 2022	Opgestart	Op 23/09/2022 werd de Oproep tot erkenning en financiering van een Steunpunt ter uitvoering van de 5de cyclus van het Vlaams Humaan Biomonitoringprogramma door de Vlaamse regering goedgekeurd. Er werd 1 offerte ingediend, die momenteel geëvalueerd wordt. Voorziene start: 1 december 2022
Start HBM Hoboken	Q2 2022		Onderzoek in uitvoering

Aanbeveling 66 – Bodembeheerorganisaties

66. De werking van de bodembeheerorganisaties en hun rol in dat proces worden onderworpen aan een evaluatie en worden zo nodig bijgestuurd.

Beschrijving aanpak	<p>Er worden audits uitgevoerd bij de bodembeheerorganisaties op hun kwaliteitshandboek, de kwaliteitsborging en hun rolinvulling. Vanuit deze audits worden aanbevelingen gedaan naar de werking en de kwaliteit van hun technische verslagen.</p> <p>De rol van de bodembeheerorganisaties wordt scherp gesteld en de noodzaak tot toezicht en controle hierop worden geëvalueerd. TOP's, GRC's en CSV's worden meegenomen in deze evaluatie met betrekking tot vastleggen van hun rollen, eindverantwoordelijkheden en noodzakelijke erkenningsvoorwaarden teneinde duidelijkheid te creëren voor alle relevante actoren. Initiatief tot het wettelijk verankeren hiervan is voorzien.</p>
Knelpunten	Knelpunten te detecteren naar aanleiding van de gevoerde audits.
Trekker	OVAM

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Uitvoering audits	Q4 2022	Op te starten	
Opmaak aanbevelingen	Q4 2022	Op te starten	
Opmaak vervolgacties	Q2 2023	Op te starten	
Expliciteren rollen en erkende eindverantwoordelijkheden van de bodembeheerorganisaties, TOP's, CGR's en CSV's en opmaken beleidsvoorstellen voor wettelijke verankering ervan	Q4 2023	Opgestart	Timing is nog enigszins afhankelijk van ontwikkelingen bij andere aanbevelingen
Bepalen noodzakelijk toezicht en controle met betrekking tot de rollen en eindverantwoordelijkheden en formuleren van beleidsvoorstellen vanuit een helicopterview.	Q4 2023	Opgestart	Timing is nog enigszins afhankelijk van ontwikkelingen bij andere aanbevelingen

5. 6 Personeel

Aanbeveling 33 – 34 – Personeelsbeleid

33. Het personeelsbeleid moet te allen tijde afgestemd zijn op de verwachte taakstelling van de desbetreffende diensten. Daarom moet er geïnvesteerd worden in voldoende mensen, expertise en kennisdeling.

34. Specifiek voor de gehoorde overheidsdiensten wordt op korte termijn een plan van aanpak gevraagd waarin de huidige kerntaken van die diensten duidelijk worden uitgezet ten opzichte van de personeelsorganisatie.

Beschrijving aanpak	<p>De impact van de lopende bijkomende acties in het kader van PFAS hebben een grote impact op de reguliere werking zowel in personeel als middelen.</p> <p>Voor zowel VMM, OVAM en het Departement Omgeving is een analyse gemaakt van het beschikbaar personeelsbestand voor de uit te voeren taken. Daarbij is gekeken naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoeveel personeel reeds werd bespaard de voorbije besparingsrondes • waar er kwaliteitsverlies is en op welke taken de personeelsbesparing intussen negatieve gevolgen heeft, <p>Zowel VMM als het departement Omgeving bekeken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • welke taken niet meer worden opgenomen en die als verlies worden ervaren, • of deze kwestie binnen de entiteit of het beleidsdomein kan worden opgelost door interne verschuivingen, of dat er elders nieuwe problemen ontstaan, en zo ja, welke <p>Aan de hand van bovenstaande gegevens is een inschatting gemaakt waar en hoeveel extra personeel nodig en urgent is en om welke redenen.</p> <p>Bij de uitvoering van het personeelsplan wordt met deze analyse rekening gehouden. De vervangingswervingen worden ingezet op de meest prioritaire noden.</p> <p>De strategische oefening bij de OVAM loopt nog.</p>
Knelpunten	<p>Het verdere verloop van de huidige besparingsronde en mogelijke initiatieven om in de nieuwe legislatuur terug besparingsrondes op te zetten met impact op personeelsaantal en personeelsbudget.</p>
Trekker	<p>dOMG/ OVAM/VMM/AZG</p>

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
In kaart brengen van impact besparingen op werking	Q1 2022	afgerond	De drie betrokken entiteiten bezorgden hun input aan het kabinet
Periodieke evaluatie PEP (personeelsplan)	de driemaandelijke	Opgestart	Oefening wordt afgerond op het einde van de legislatuur rekening houdende met

	evaluatie van personeelsevolutie		opgelegde besparingen in budget en koppen.
--	----------------------------------	--	--

5.7 3M

Aanbeveling 1 – 2 – 3 – 3M

1. De Vlaamse overheid moet op alle mogelijke manieren 3M verantwoordelijk stellen om zo de volledige factuur van de aangerichte vervuiling, inclusief de sanering en de afgeleide milieu-, economische en gezondheidsschade door 3M te laten vergoeden.

3. De vaststelling dat 3M niet gehandeld heeft volgens het voorzorgsprincipe, doordat niet alle informatie transparant beschikbaar is gesteld, alsook dat het bedrijf de negatieve effecten van PFAS blijft ontkennen, wordt door Vlaanderen meegenomen in alle juridische procedures.

2. 3M moet via gerechtelijke weg worden verplicht om alle relevante data aan te leveren die inzicht kunnen geven in de verspreiding van PFAS in de omgeving van 3M Zwijndrecht voor de periode van 1976 tot heden, inclusief een stoffenbalans met terugwerkende kracht, alle

Beschrijving aanpak	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een saneringsovereenkomst afgesloten met 3M door de Vlaamse Regering. • Op vandaag wordt in de hangende juridische procedures m.b.t. de veiligheidsmaatregelen – waar relevant – verwezen naar de niet-transparante houding van 3M. Ingevolge de afsluiting van de Saneringsovereenkomst met 3M zullen deze procedures worden stopgezet door 3M. • Bijkomende monitoringsverplichting PFAS in de lucht wordt ingeschreven in de nieuwe vergunningsvoorwaarden. • AZG heeft een project opgestart en toegekend aan steunpunt WVG om de gezondheidsschade te berekenen. Dit project wordt binnen het Steunpunt WVG behartigd. De opzet is een methodiek ontwikkelen die naast de inhoudelijke doorrekening van gezondheidsschade en angstschade t.g.v. een milieu-issue ook het juridisch aspect kadert – het geheel wordt dan mits een extra overheidsopdracht toegepast op de case PFAS in het Milieugezondheidskundig aandachtgebied Zwijndrecht.
Knelpunten	<ul style="list-style-type: none"> • Door de permanente bijstand die vanuit het kabinet wordt gevraagd van het advocatenconsortium Omega Law – Dewallens & partners, met ondersteuning van het Amerikaanse kantoor Motley Rice, is er een urgente nood aan bijkomende middelen om de huidige bijstand door het consortium te kunnen blijven verzekeren.
Trekker	Departement Omgeving

MIJLPAAL	TIMING	STATUS	STATUS BESCHRIJVING
Opmaken saneringsovereenkomst	Q2 2022	Gerealiseerd	

6. Aanbevelingen economisch beleid

Een aantal aanbevelingen van de onderzoekscommissie hebben betrekking op het economisch en innovatie beleid van Vlaanderen. Dit zijn belangrijke aspecten van het beleid inzake PFAS. Vanuit omgeving en gezondheid zal er dan ook contact worden opgenomen met het beleidsdomein EWI om na te gaan hoe uitvoering gegeven kan worden aan deze aanbevelingen.

Het gaat om volgende aanbevelingen:

Aanbeveling 56: *Er wordt onderzocht op welke wijze aan bedrijven proactief de weg gewezen kan worden naar veilige alternatieven voor PFAS-stoffen. Het Franse Institut national de l'environnement industriel et des risques (Ineris) of de online kennisdatabank van het International Chemical Secretariat voor bedrijven die veiligere alternatieven zoeken voor stoffen als bisfenolen en ftalaten, kunnen daarvoor als inspiratiebron dienen.*

Aanbeveling 58: *Wetenschappelijk onderzoek naar alternatieven voor PFAS-toepassingen wordt gestimuleerd.*

Aanbeveling 26: *Vlaamse economische subsidies worden onderworpen aan een duurzaamheidstoets. Zo wordt vandaag al een klimaatplan gevraagd aan de bedrijven die steun willen verkrijgen. Dat heeft als bedoeling de transitie van de chemische sector naar een circulaire productie te stimuleren. Bovendien moet er ook een actief alarmeringsbeleid naar de subsidiërende diensten worden gevoerd als milieuregels worden overtreden. Ook op dat vlak bewijst de nieuwe kruispuntbank omgeving zijn nut.*

Het Beleidsdomein EWI is gestart met een onderzoek naar duurzaamheidsscreening van economische subsidies. De doelstelling van deze opdracht is om door middel van een actieonderzoek de ontwikkeling en testing van een duurzaamheidsscreening rond maatschappelijke impact i.k.v. subsidieverlening te doen. De belangrijkste partners in het veld zullen worden betrokken om de gedragenheid van de screening te garanderen. Deze opdracht zal nog dit jaar worden toegekend en het rapport met de opmaak van deze generieke (dus niet alleen voor de chemische sector) duurzaamheidsscreening wordt tegen eind 2023 verwacht.

7. Aanbevelingen algemene overheidswerking

De commissie deed een aantal aanbevelingen die de algemene overheidswerking betreffen. De aanbevelingen m.b.t. de algemene overheidswerking worden waar mogelijk mee opgenomen bij de aanpak van de specifieke aanbevelingen of in de interne werking. Er wordt bij de andere beleidsdomeinen op aangedrongen om de op hen van toepassing zijnde aanbevelingen (mee) uit te voeren.

Het betreft volgende aanbevelingen:

Aanbeveling 31: *De overheid stelt het belang van de burger en de omgeving voorop. De overheid moet te allen tijde onafhankelijk daarover kunnen communiceren. De overheid maakt geen afspraken met derden die dat principe niet respecteren.*

Aanbeveling 32: *Er moet een meldingssysteem worden opgezet zodat het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering systematisch op de hoogte worden gebracht van dadingen die handelen over aangelegenheden die een significante impact kunnen hebben op het leefmilieu en de volksgezondheid. Daarbij wordt het evenwicht bewaakt tussen de controletaak van de overheid en de vertrouwelijkheid van dergelijke dadingen.*

Aanbeveling 35: *Er wordt een cultuur van meer beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking gecreëerd, zonder verlies aan expertise vanuit de verschillende gespecialiseerde diensten. Daarvoor worden tools uitgewerkt. De verantwoordelijkheid van de leidend ambtenaren van de diverse departementen en agentschappen, alsook de rol van de volledige Vlaamse Regering wordt daarin benadrukt.*

Aanbeveling 37: *Bij de overheidsdiensten bestaan al verschillende mogelijkheden zoals interne meldingssystemen, vertrouwenspersonen en meldingen bij Audit Vlaanderen. Er is ook in een beschermingsstatuut voor klokkenluiders voorzien. Die mogelijkheden worden periodiek onder de aandacht van de personeelsgroep gebracht.*

Aanbeveling 38: *Een beleidsbepalende beslissing is altijd gedocumenteerd in een goedgekeurd verslag.*

8. Aanbevelingen mbt bevoegdheden federale overheid

Het rapport van de Parlementaire onderzoekscommissie bevat enkele aanbevelingen die betrekking hebben op de bevoegdheden van de federale overheid. Deze aanbeveling betreffen de samenwerking rond de thema's omgeving en gezondheid enerzijds en de samenwerking met politie en parketten anderzijds.

Om de samenwerkingen en coördinatie van het leefmilieu- en gezondheidsbeleid te structureren sloten de gewesten in 2003 een samenwerkingsakkoord af met de federale overheid. Het samenwerkingsakkoord richtte de interministeriële Gemengde Conferentie Leefmilieu-Gezondheid op, hierin zetelen alle ministers van Leefmilieu en Gezondheid. De aanbevelingen rond de bescherming van de werknemers worden reeds voor een deel opgenomen in de acties die onder dit samenwerkingsakkoord werden opgestart binnen het nationaal plan voor hormoonverstoorders.

Alle aanbevelingen die ofwel de enkele bevoegdheid van ofwel samenwerking met de federale overheid betreffen worden geagendeerd op de aangewezen overleg organen binnen het eerder genoemde samenwerkingsakkoord.

Aanbevelingen met betrekking tot 'Samenwerking rond thema's gezondheid en milieu':

Aanbeveling 55: *In overleg met de federale overheid wordt onderzocht of het toepassingsgebied van de groepsvordering kan worden uitgebreid naar ernstige milieuvervuiling, zodat partijen die schade lijden, zich kunnen verenigen via een 'rechtsoverleg tot collectief herstel' en dus als groep een vordering bij de rechter kunnen brengen om zo een vergoeding voor hun schade te krijgen.*

Aanbeveling 59: *De commissie beveelt aan om een systeem (sectorfonds) uit te werken zodat mensen (werknemers, ex-werknemers en omwonenden) die aan bepaalde ziektebeelden lijden ten gevolge van een PFAS-blootstelling en bij wie ook verhoogde bloedwaarden zijn vastgesteld, een vergoeding voor hun medische kosten kunnen krijgen die gefinancierd wordt door de veroorzaker of vervuiler. Naar analogie daarvan wordt ook aanbevolen om een systeem uit te werken zodat milieu- en gezondheidsschade die gelinkt wordt aan de verspreiding van PFAS, ook voor een vergoeding in aanmerking kan komen die gefinancierd wordt door de veroorzaker of vervuiler.*

Aanbeveling 60: *Uit voorzorg voor de medewerkers op werkplekken waar gewerkt wordt met Zeer Zorgwekkende Stoffen, wordt in overleg gegaan met de federale overheid om, op kosten van de werkgever:*

- *meer aandacht te vragen voor specifieke kwetsbare werknemers die op hun werkplaats in contact komen met stoffen waarvan wordt vermoed dat ze hormoonverstorende eigenschappen hebben. De kindnorm moet worden toegepast vanuit het voorzorgsprincipe;*
- *erover te waken dat de onafhankelijkheid van de arbeidsgeneeskundige dienst altijd gegarandeerd is;*
- *na de stopzetting van productieprocessen van gevaarlijke stoffen voor mens en omgeving een nazorgtraject op te zetten waarbij metingen in de omgeving en bij de mens voldoende lang kunnen worden opgevolgd om de impact op langere termijn en de verspreiding te kennen;*

- *aan ex-medewerkers (die van job veranderd zijn of gepensioneerd zijn) voor de tijd van het nazorgtraject de gelegenheid te geven om aan dat nazorgtraject deel te nemen, alsook aan meetcampagnes voor nog lopende productieprocessen.*

Aanbeveling 69: De onderzoekscommissie beveelt bij de federale overheid de verplichting aan om de aanwezigheid van PFAS op het etiket van consumentengoederen te vermelden.

Aanbevelingen met betrekking tot 'Samenwerking rond handhaving':

Aanbeveling 54: *Handhaving heeft pas zin als er ook een correct vervolgsbeleid aan wordt verbonden. De Vlaamse Regering overlegt met de federale overheid, waaronder de parketten, om te komen tot een proportionele, kwaliteitsvolle milieurechtsgang. Er is structurele samenwerking rond handhaving voor omgevingsregelgeving tussen de Vlaamse Regering, de andere overheidsniveau's en de parketten o.a. via het expertisenetwerk, Vlaams subnetwerk leefmilieu en het Forum Omgevingshandhaving en er wordt een omgevingshandhavingsprogramma opgemaakt.*

Met het openbaar ministerie zijn in de gezamenlijke COL 04/2019 afspraken gemaakt over de dossiers die prioritair in aanmerking komen voor strafrechtelijke afhandeling. In aanvulling van deze COL worden met het openbaar ministerie verdere afspraken gemaakt rond de categorieën van schendingen inzake milieuhygiëne- en milieubeheerrecht, ruimtelijke ordening en dierenwelzijn die bij voorrang in het bestuurlijk beboetingsspoor afgehandeld worden of via vereenvoudigd proces-verbaal.

De opdracht voor de Vlaamse regering tot opmaak van een omgevingshandhavingsprogramma en de daarbij te volgen procedure is vastgelegd in het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Dat beleidsdocument zal richting geven aan het Vlaams omgevingshandhavingsbeleid de volgende jaren en wordt opgemaakt binnen het Departement Omgeving. Politie en parketten worden bij de opmaak betrokken. Het bevat ook aanbevelingen over omgevingshandhaving voor lokale besturen. In het omgevingshandhavingsprogramma is reeds de link gelegd met de aanbevelingen van de parlementaire commissie PFAS PFOS.